

MAGAZÍN MORAVSKÉHO  
DIVADLA OLOMOUC  
ŘÍJEN—PROSINEC 2023

# za oponou



10 Fotoreport  
Jmenuji se Ašer Lev

31 Rozhovor s koncertním mistrem  
Petrem Kupkou

# Darujte divadlo!



Blokové předplatné  
6 vstupenek  
na libovolné tituly

Dárkový šek  
s vámi zvoleným  
kreditem

LZE ZAKOUPIT V POKLADNĚ DIVADLA NEBO ONLINE NA [WWW.MORAVSKEDIVADLO.CZ](http://WWW.MORAVSKEDIVADLO.CZ)

Zřizovatelem Moravského divadla Olomouc je statutární město Olomouc.  
Za financí / podpory Ministerstva kultury ČR a Olomouckého kraje.

MINISTERSTVO  
KULTURY



Olomoucký kraj

OLOMOUČ

- 04 Sezona 2023–2024: přehled premiér
- 
- 05 V Olomouci vznikne Kreativně edukační centrum
- 
- 06 Čtyři prestižní nominace pro MDO
- 
- 08 Rozhovor s ředitelem Moravského divadla Davidem Gernešem
- 
- 10 Fotoreport: Jmenuji se Ašer Lev
- 
- 12 Přetřeno na čistou komedii
- 
- 13 Ateliér MDO — Slovníček pojmů
- 
- 14 Bojovník. Hvězda. Górecki
- 
- 15 Rozhovor s Petrou Slezáčkovou, vedoucí Ateliéru MDO
- 
- 21 Stopy: František Řehák
- 
- 22 Mezi nebem a zemí: Od romantismu k verismu
- 
- 24 Nejkouzelnější vánoční příběh
- 
- 26 Duch vánoc minulých, přítomných i budoucích
- 
- 28 Radujte se všechna stvoření
- 
- 31 Rozhovor s koncertním mistrem Petrem Kupkou
- 

## za oponou

**Redakce:** Tereza Matějková, Pavlína Dočkalová

**Korektury:** Pavlína Dočkalová

**Foto na titulní straně:** Alexandra Ženatá

**Fotografie z inscenace Jmenuji se Ašer Lev:** Daniel Schulz

**Ostatní fotografie:** Alexandra Ženatá, Andrea Simper, Serghei Gherciu,

Tereza Hrubá, Kiva photography

**Grafika a sazba:** Petr Macháček

**Vydává:** Moravské divadlo Olomouc pro propagační účely zdarma

www.moravskedivadlo.cz · tel.: 585 500 500



### Vážení příznivci Moravského divadla,

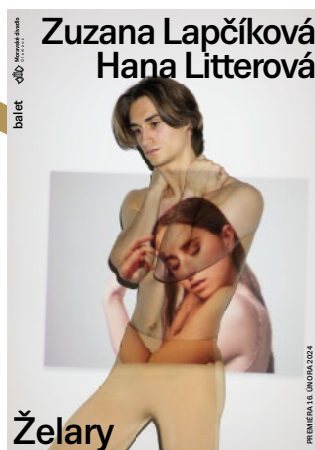
Jsem moc ráda, že vás v nové sezoně mohu přivítat u zbrusu nového magazínu Za oponou, který v posledních měsících prošel razantní proměnou. Počínaje tímto číslem se časopis přesouvá pouze do online prostoru a bude vycházet v delší periodicitě. V jedné sezoně pro vás chystáme tři online čísla. Tento krok neznamená pouze to, že bude časopis šetrnější k životnímu prostředí a k našemu rozpočtu, ale také to, že vám nabídne podstatně rozšířený obsah a úplně nový vizuál, jehož autorem je grafik Petr Macháček. Novinkou je tak velké množství článků, zajímavostí, rozhovorů a fotografií. Přečíst si ho můžete například na našem novém webu. Ten nabízí rozhraní, ve kterém si časopisem můžete pohodlně listovat. Za oponou si ale můžete také stáhnout ve formátu PDF do svého zařízení a začíst se do něj i offline kdykoliv budete chtít.

A co vás tedy čeká v prvním čísle našeho nového časopisu? Podíváme se například na zajímavosti o premiérových titulech v měsících říjnu, listopadu a prosinci, a také na speciální vánoční představení. Těšit se můžete na tři rozhovory – s ředitelem divadla Davidem Gernešem, s vedoucí Ateliéru MDO Petrou Slezáčkovou a s koncertním mistrem Petrem Kupkou. A je toho samozřejmě ještě mnohem víc. Proto neváhejte a začněte listovat.

Přeji vám nejen příjemné čtení, ale také mnoho krásných divadelních zážitků s Moravským divadlem Olomouc.

**Tereza Matějková**  
šéfredaktorka

# Sezona 2023/2024



# V Olomouci vznikne Kreativně edukační centrum. Přinese nám nové dílny a za pár let i novou generaci technických profesí

— Autor: Pavlína Dočkalová



V areálu Střední školy polygrafické Olomouc vznikne během dvou let kreativně edukační centrum. O průkopnický projekt, jenž jsme připravili, úspěšně zažádal náš zřizovatel, statutární město Olomouc, z Národního plánu obnovy. Do projektu se rovněž zapojí Olomoucký kraj, zřizovatel školy, který v září schválil smlouvu o spolupráci. Kromě získání nových, moderně vybavených dílen pro výrobu scénických dekorací a dalších kreativních učeben, škola otevře unikátní středoškolský obor v České republice zaměřený na jevištní technologie. A my se na něm budeme podílet.

Obor s názvem jevištní technolog má již škola s Olomouckým krajem akreditovaný u Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Pokud vše půjde podle plánu, první studenti nastoupí ve školním roce 2026/2027. Nový středoškolský obor zakončený maturitou bude zaměřený na studium jevištních

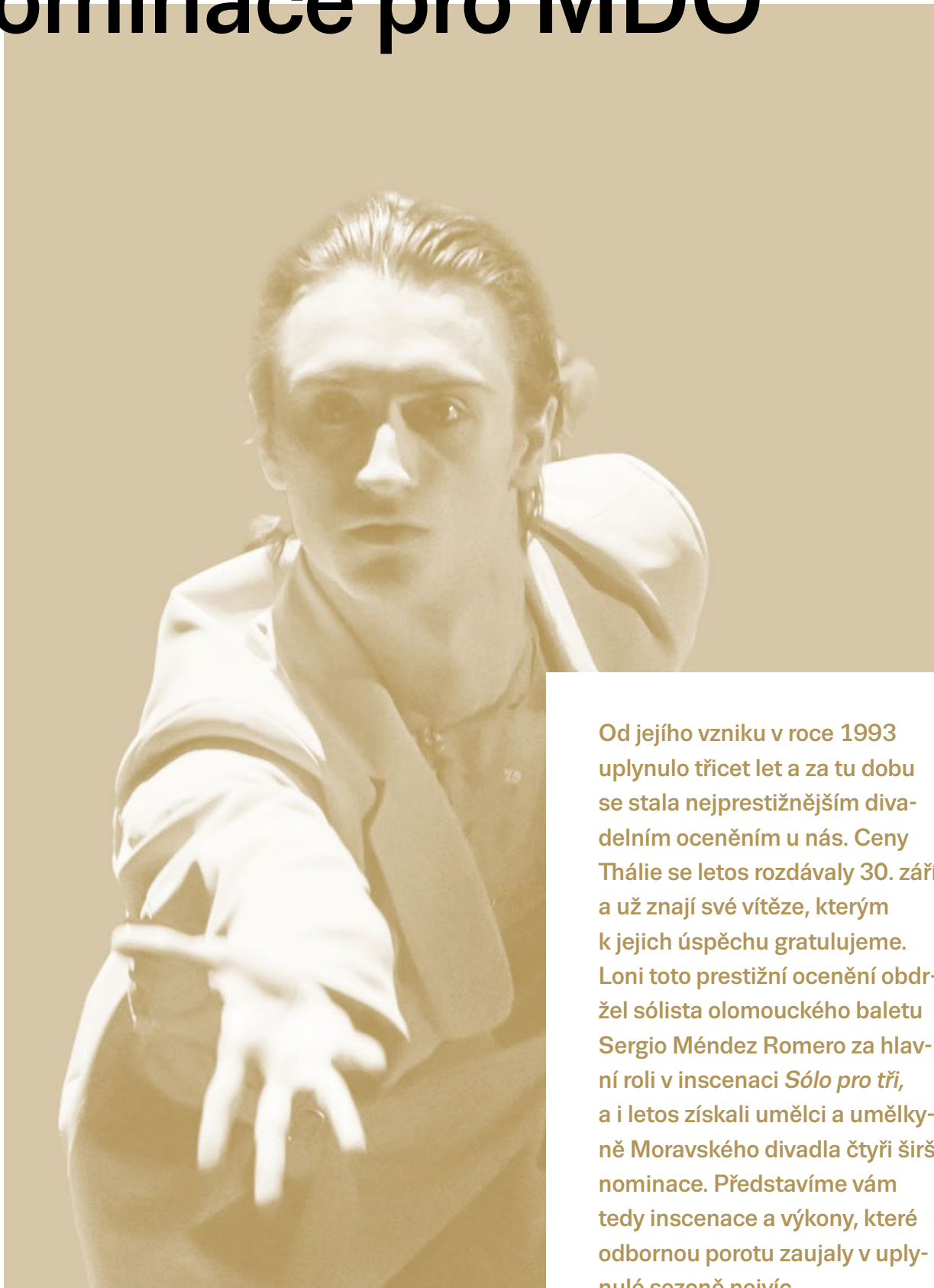
technologíí a zároveň bude úzce spojený s kreativními činnostmi. Absolventi mohou najít uplatnění jako jevištní technici, osvětlovači, zvukaři, produkční např. v kulturních centrech nebo jako výtvarníci scénických dekorací. Vychováme si tak mladé talenty, důležité pro obsluhu divadelních inscenací. Tito pracovníci jsou nedostatkovým zbožím nejen v našem divadle. Proto věříme, že absolventi pomohou výrazně naplnit velkou poptávku kulturních institucí napříč republikou. Během tohoto školního roku pomůžeme pedagogům připravit školní vzdělávací program.

V rámci kreativně edukačního centra vybudujeme nové dílny pro výrobu scénických dekorací, které jsou v nevyhovujícím stavu už dlouhých třicet let a neodpovídají současným standardům. V prostorách centra budou i dvě učebny pro technické předměty nového oboru a další místnosti určené pro pořádání kreativních workshopů pro veřejnost, které rozvíjí Ateliér MDO. Tady budeme pořádat kurzy, besedy, kreativní dílny a ve spolupráci se zájmo-

vými spolky by tam mohly být například i kroužky pro děti. Mohou sloužit ale i pro umělecké rezidence a v neposlední řadě jako zkušebny pro naše soubory, jímž začíná být kapacita divadla při takovém provozu malá. Praktická výuka studentů tak bude probíhat přímo v kreativně edukačním centru, a později i v Moravském divadle, pod vedením našich zaměstnanců.

Projekt je ukázkou úspěšné mezioborové spolupráce oblastí kultury a školství a také Statutárního města Olomouce a Olomouckého kraje. Celkové náklady jsou zhruba 120 mil. korun. Město získalo z Národního plánu obnovy dotaci ve výši přibližně 38 mil. korun a ze svého rozpočtu poskytne kolem 42 mil. korun. Olomoucký kraj dofinancuje 40 mil. korun. Centrum by mělo zahájit provoz do konce roku 2025. Máme před sebou spoustu práce v relativně krátkém čase, ale těšíme se na to. Tohle nám dává smysl. Vizualizace, které sloužily pro studii proveditelnosti, vytvořil Ing. Jan Chvíla. Finální podoba projektové dokumentace se aktuálně dokončuje. ●

# Čtyři prestižní nominace pro MDO



Od jejího vzniku v roce 1993 uplynulo třicet let a za tu dobu se stala nejprestižnějším divadelním oceněním u nás. Ceny Thálie se letos rozdávaly 30. září a už znají své vítěze, kterým k jejich úspěchu gratulujeme. Loni toto prestižní ocenění obdržel sólista olomouckého baletu Sergio Méndez Romero za hlavní roli v inscenaci *Sólo pro tři*, a i letos získali umělci a umělkyně Moravského divadla čtyři širší nominace. Představíme vám tedy inscenace a výkony, které odbornou porotu zaujaly v uplynulé sezoně nejvíc.

---

## Ivan Hrozný

Dramatický balet o životě cara Ivana Hrozného je na repertoáru Moravského divadla od listopadu 2022. Autorem libreta, ale i choreografem a režisérem této inscenace je Libor Vaculík, který má s olomouckým souborem na kontě již několik úspěšných inscenací. Stojí za balety *Slovanské dvojzpěvy*; *Edith, vrabčák z předměstí*; *Sen noci svatojánské* a *Královna Margot*. *Ivan Hrozný* divákům nabízí příběh o lásce, přátelství i o intrikách a zradě, a to v doprovodu podmanivé hudby Sergeje Prokofjeva. Širší nominaci na Cenu Thálie získala za roli Starické primabalerína Emily-Joy Smith, pro kterou byla sezona 2022/2023 po mnoha letech v Moravském divadle tou poslední. Do rodné Anglie se nakonec nevracela ověncena pouze touto prestižní nominací, ale také cenou Klubu mladého diváka Arter za nejlepší jevištní výkon uplynulé sezony



## Rusalka

*Rusalka* je jedna z neznámějších českých oper uváděných v zahraničí. Téma, které bylo zpracováno už mnohými umělci včetně Hanse Christiana Andersena, se na jevišti Moravského divadla Olomouc v podání oceňovaných tvůrců Michala a Šimona CABANŮ promění z pohádky v drsné operní drama. Oblíbený motiv *Malé mořské víly* je tentokrát pouze pro dospělé. Příběh *Rusalky* v nových interpretacích vypráví o její touze žít si nesmlouvavě po svém a zve diváky do mystického světa vodních stvoření, který k nim prostupuje skrze virtuální zážitky Vodníka – stárnoucího muže, jenž utíká do virtuální reality před měnícím se světem, jemuž nerozumí. Místo útěchy ho ale vzpomínky na mládí nutí znovu a znovu prožívat jeho tragický osud. Širší nominaci na Cenu Thálie za roli *Rusalky* získala sólistka souboru opery a operety Barbora Perná.

## Bolero & Carmen

Inscenace *Bolero & Carmen*, za níž stojí choreografové Riccardo De Nigris a Giorgio Madia, je nejnovějším přírůstkem na repertoáru olomouckého baletu. Dvě moderní choreografie vytvořené na míru našim tanečnicům ve spojení s hudebními klasiky Maurice Ravela a Rodiona Ščedrina lákají na netradiční taneční zážitky. Choreografie *Bolera* popisuje každodenní boj se sebestředností a narcismem a nachází východisko v sebe-reflexi a angažovanosti. Příběh *Carmen* zůstává věrný svým archetypálním kořenům a vypráví o ženě, která je pro svou vášeň a svobodu ochotná i zemřít. Představí se však ve zcela novém kabátu a inovativním pojetí. Tato inscenace si vysloužila rovnou dvě širší nominace na letošní Cenu Thálie. Za sólovou roli v *Bolero* byl nominován sólista baletu Aurélien Jeandot a za roli Escamilia v *Carmen* tanečník Rory Ferguson. ●



## Cena Thálie

Cena Thálie je pojmenována po jedné z múz, dceři boha Dia a bohyně paměti Mnémosyné. Jedná se o múzu veselého básnictví s tématem lásky a veselí, ale také komedie a pastýřských zpěvů. Je zobrazována jako mladá dívka a jejími atributy jsou maska komedie a pastýřská berla.

## Dosavadní úspěchy MDO

Cenu udělovanou Hereckou asociací získali umělci Moravského divadla celkem pětkrát. V roce 1997 ji obdržela Ludmila Machytková za roli kněžny Marie Anny Elisy v operetě *Paganini*. Poté byla v roce 2005 oceněna Evelyn Pacoláková v kategorii pro činoherce do 33 let. V roce 2013 si cenu odnesl sólista souboru opery a operety Jiří Příbyl za titulní roli Falstaffa v inscenaci stejnojmenné Verdiho opery. O tři roky později ocenila odborná porota výkon tehdejší primabaleríny olomouckého souboru Yui Kyotani, která ztvárnila roli Kitri v baletu *Don Quijote*. Zatím posledním laureátem Ceny Thálie je sólista baletu Sergio Méndez Romero, který získal toto ocenění za rok 2022. Porotu ohromil svým výkonem v inscenaci *Sólo pro tři*, ve kterém ztvárňuje hlavní roli. V roce 2023 získal Romero také Cenu primátora města Olomouce.

# Premiéry, investice, novinky

Rozhovor s ředitelem Moravského  
divadla Davidem Gernešem



David Gerneš oslavil 1. října pět let ve funkci ředitele Moravského divadla a vstoupil s ním do nové sezony. Jak hodnotí tu uplynulou? A jaké výzvy má společně se svými kolegy před sebou? „Věřím, že divadlo má nejen bavit a vzdělávat, ale také pomáhat,“ říká.



## **Sezona 2022/2023 je již minulostí. Jaká podle vás byla?**

Byla velmi náročná a velmi úspěšná. Po těžkém startu, který s sebou nesl velkou dávku nejistoty, se z ní vyklubala sezona, během níž nás navštívilo přes sto tisíc diváků a návštěvnost se tak vrátila tam, kde byla před covidovou pandemií. Také jsme získali po šesti letech Cenu Thálie, a to je pro divadlo vždycky ohromná věc. A v neposlední řadě jsme výrazně poskočili v rámci uměleckého hodnocení Ministerstva kultury, což není úplně běžné. Vnímám to jako důsledek kroků a změn, které v poslední době činíme a dělá mi to radost. Chtěl bych za minulou sezonu poděkovat zejména kolegům, pro které to byla sezona neuvěřitelně náročná a jsem vděčný za jejich práci, a také divákům za to, že nás podporují a chodí do divadla. Velmi si toho všeho vážím.

## **Teď už je tu ale sezona nová a čeká nás deset premiér napříč soubory. Těšíte se na novinky?**

Těším se moc. Každá premiéra je důležitou výzvou a divadelním svátkem. Mám radost, že nabídneme divákům široké spektrum nových inscenací. Čekají nás české i světové premiéry, osvědčené klasiky ale i autorské kusy psané na míru přímo pro naše divadlo, takže si myslím, že si vybere opravdu každý. Zároveň nezapomínáme ani na starší inscenace, u kterých je pro nás prioritou vysoká kvalita repríz. Doufám, že se nám takto podaří dokázat, že návštěvnost minulé sezony nebyla náhoda, a i v této ekonomicky nelehké době si k nám lidé najdou cestu.

## **Kromě kulturních výzev čekají divadlo i výzvy investiční. Jaké to budou?**

Již před lety jsme započali s rozsáhlými investicemi do budovy divadla, které probíhají dodnes. Například letos v létě si mohli diváci všimnout, že se po čas prázdnin rekonstruovala část fasády, která směřuje na Horní náměstí. Renovaci svrchního pláště budovy bychom rádi dokončili do roku 2025. Na konci této sezony pak chceme zrekonstruovat jeviště, čehož si diváci možná až tolik nevšimnou, ale naši umělci to

velice ocení. Další investiční výzvou je instalace fotovoltaiky. Jako prvním v olomoucké památkové rezervaci se nám podařilo vyjednat podmínky pro její instalaci a doufáme, že nastavíme dobrou praxi, kterou se budou moci inspirovat i další. Pracujeme také na projektu, na jehož konci bychom chtěli zpřístupnit divadelní sklepy, a využít je jako další kulturní prostor, například pro různé expozice. Asi největší výzvou pak bude započnout realizaci kulturně edukačního centra, které by mělo za dva roky vyrůst na polygrafické škole. Po dlouhých letech příprav se nám společně se zástupci kraje, města a polygrafické školy, podařilo dotáhnout memorandum mezi krajem a městem, a mezi divadlem a polygrafkou, které upravuje financování projektu a základní obrys fungování. Navíc se nám podařilo získat téměř 80 milionů ze zdrojů mimo město. Národní plán obnovy poskytl dotaci ve výši 38 milionů a Olomoucký kraj poskytl 40 milionů. Díky tomu vybudujeme důstojné dílny, které jsou třicet let v provizoriu. V budově se také bude vyučovat nový studijní obor jevištní technolog, na jehož přípravě se podílíme společně se Střední školou polygrafickou a zástupci Olomouckého kraje. Zároveň vzniknou workshopové místnosti pro spolky i veřejnost. Měla by to tedy být budova nabitá kulturně edukačním programem.

## **Čekají nás ještě nějaké další novinky, které byste chtěl zmínit?**

Je toho opravdu hodně. Chtěli bychom aby nejen činohra, ale i naše další soubory měly svou komorní odnož. Pilotním projektem bude projekt baletu a osobně doufám, že z toho nakonec vzejde svébytná dramaturgická linka. Další novinkou je *Talk show Davida Hrbka*, který si do našeho divadla bude zvat hvězdné hosty. Tím prvním bude herec Dejvického divadla Hynek Čermák. Chceme navázat například na úspěšnou talk show Ivany Plíhalové s Markem Ebenem a uvádět tento pořad pravidelně. Dále nás čeká velká změna ve virtuálním prostoru, protože po mnoha letech představíme nový web. Stávající už je zastaralý a nevyhovující. Doufám, že nový web bude pro

uživatele, ale i pro ty, kteří se o něj starají, přívětivější, přehlednější a že bude lépe fungovat i pro mobilní telefony nebo tablety. Poslední novinkou je změna formátu časopisu *Za oponou*, který začíná vycházet v delší periodicitě a v online formátu na našem novém webu. Oproti původní verzi ale prošel redesignem a bude mnohem obsáhlejší.

## **V minulých sezonách podporovalo Moravské divadlo také vybrané neziskové organizace a sociální projekty. Bude tomu tak i v sezoně nové?**

Určitě. Pravidelně spolupracujeme s Člověkem v tísní, s nadací Zet-My, se spolkem vozíčkářů Trend nebo se spolkem SONS. Máme za sebou také letní projekt ve spolupráci s organizací PŘES HRANICE EU s názvem *Divadlo hrou s Koločavou*, na kterém jsme se podíleli s Divadlem Drak. Vnitřně vysídlené děti zasažené válkou na Ukrajině se tak mohly aspoň na dva týdny vrátit k dětským radostem. Hned v září jsme podpořili projekt Dobrého místa pro život s názvem Otevřeme zahradu. Částí výtěžku ze vstupného jsme tak podpořili vznik zahrady pro klienty hospice na Svatém Kopečku. Další akcí je podpora Nadačního fondu pro taneční kariéru. Z každé zakoupené vstupenky na představení *Louskáčka* v neděli 19. listopadu poputuje část peněz na jeho podporu. Zároveň již teď intenzivně plánujeme druhý ročník akce Zahrajte si na Ježíška. Vyzveme tak naše diváky, aby společně s námi umožnili návštěvu divadla těm, kteří to v životě nemají jednoduché. Takže je toho opravdu hodně a těšíme se i na další spolupráce v budoucnu. Věřím, že divadlo nemá pouze bavit a vzdělávat, ale také pomáhat. Chceme se angažovat v celospolečenských tématech a zároveň nezapomínáme na svůj region a město, jejichž jsme neodmyslitelnou součástí.

## **Co byste si pro toto divadlo v současné době nejvíc přál?**

Zabezpečené financování, mnoho úspěšných projektů, a hlavně spokojené zaměstnance a diváky. ●

# Jmenuji se Ašer Lev

První premiéra letošní sezony připadla souboru činohry. V pátek 6. října jsme na repertoáru přivítali inscenaci *Jmenuji se Ašer Lev*. Podívejte se na náš fotoreport.

---





Režisér **Adam Steinbauer** se zabývá převážně nepravidelnou dramaturgií – a to jak na nezávislé divadelní scéně, tak ve zřízovaných institucích. Je absolventem Janáčkovy akademie múzických umění v Brně. Ve své tvorbě pracuje se sugestivní audiovizuální složkou – a to ve smyslu práce se stylizovaným divadelním obrazem a práce se zvukem. Má za sebou řadu režii v divadlech napříč republikou. V roce 2021 obdržel *Cenu Divadelních novin* za streamovanou verzi inscenace *Orten!* (koprodukce Divadla 3+kk s Divadlem F. X. Šaldy v Liberci), vynikající kritické ohlasy sklídila také inscenace *Náhradní existence* (A Studio Rubín ve spolupráci s Divadlem 3+kk), která se ocitla v doporučení nejlepších inscenací roku 2022 Českého rozhlasu Vltava, příznivých ohlasů se dočkaly také inscenace *Jedu do Magadanu* (Divadlo 3+kk), *Dějiny světa* (Západočeské divadlo v Chebu) nebo *Dva roky prázdnin* (Divadlo Polárka). Režiroval také v Městských divadlech pražských, Jihočeském divadle v Českých Budějovicích či v Divadle rozmanitostí v Mostě. Od října 2020 do června 2023 vedl nezávislé Divadlo 3+kk v Brně.

# Přetřeno na čistou komedii



Komedie *Natěrač* vstoupí na jeviště Moravského divadla na konci listopadu a přinese s sebou pořádnou nálož situačního humoru a improvizace. V titulní roli zábavného příběhu o klasickém milostném trojúhelníku se představí umělecký šéf činohry Roman Vencl a režie se ujme Jana Paulová, pro kterou je to po divácky úspěšné inscenaci Gogolova *Revizora* již druhá režijní spolupráce s olomouckou činohrou.

Komedie *Natěrač* (v anglickém originále *The Decorator*) pochází z pera úspěšného dramatika, scénáristy a herce Donalda Churchilla. Patří do žánru takzvaných „čistých komedií“, které si za svůj cíl kladou jedině. Pobavit diváka tolika divadelními prostředky, kolika to jen bude možné. Churchill patří k mistrům tohoto žánru a jeho komedie jsou divácky oblíbené nejen v Anglii, ale i v zahraničí. Například právě komedie *Natěrač*, která měla premiéru v anglickém Watfordu

v říjnu roku 1985, se hrála nejen po celé Evropě, ale také v Mexiku, Argentíně, Austrálii, Izraeli, ve Spojených státech amerických, v Kanadě, na Novém Zélandu nebo v severní Africe.

Známým divadelním kusem se *Natěrač* stal i u nás, a to díky kultovní inscenaci v režii Ladislava Vymětala, ve které se ústřední role Marcii a Waltera zhostili Jana Paulová a Pavel Zedníček. Inscenace měla premiéru v roce 1994, reprízovala se neuvěřitelných

22 let a zaznamenala stovky vyprodaných repríz. Diváky ústřední dvojice bavila svým klaunstvím, sehraným partnerstvím na jevišti i improvizací, což nakonec zúročili i v mnoha dalších kusech a stali se ikonickým duem českého divadla.

Po více než tisíci reprízách v roli Marcii se Jana Paulová již podruhé zhostí režie v činohře Moravského divadla a vyzkouší si věrně známého *Natěrače* „z druhé strany“. V titulní roli se diváci mohou těšit na uměleckého šéfa činohry Romana Vencla, který diváky baví v roli Truffaldina v inscenaci *Sluha dvou pánů*, jako policista Pankrác ve *Splašených nůžkách* nebo v roli hejtmana v Gogolově *Revizorovi*, který byl v roce 2021 režijním debutem Jany Paulové v Moravském divadle. Jeho jevištní partnerkou v roli Marcii bude herečka Lenka Kočišová, která diváky baví ve výrazných komických rolích v inscenacích *Přelet nad kukaččím hnízdem*, kde ztvárňuje Sandru, nebo *Sherlock Holmes: Vraždy vousatých žen*, kde hraje sestru Margaret. Ústřední dvojici doplní v roli Jane Jana Posníková, která svůj komediální talent prokázala například jako Julie, pokojská v inscenaci *Dokonalá svatba*, nebo jako hejtmanka v již zmíněném *Revizorovi*.

Příběh o klasickém manželském trojúhelníku nabídne divákům množství komických situací. Jak si milenka Marcia poradí s hněvem zhrzené manželky Jane? A jakou roli v tom všem sehraje nezaměstnaný herec Walter, který si přivydělává jako natěrač? Nová inscenace olomoucké činohry nabídne zábavný koktejl situačního humoru Donalda Churchilla, nečekaných zvrátí i pohotové improvizace herců na jevišti. Premiéra inscenace *Natěrač* proběhne 24. listopadu v 19 hodin v Moravském divadle. ●

**Jana Paulová** se narodila 19. února 1955 v Plzni do umělecké rodiny. V roce 1976 vystudovala pražskou DAMU a už na přelomu 70. a 80. let se stala výraznou osobností filmu a televize. Hrál například v seriálech *Nemocnice na kraji města* a *Cirkus Humberto* nebo ve filmu *Smrt krásných srnců*. Hrál v Divadle Semafor, v Hudebním divadle Karlín, v Divadle E. F. Buriana nebo v Městských divadlech pražských. Je vdaná za hudebníka Milana Svobodu, se kterým má dvě dcery.

**Donald Churchill** byl britský herec, dramatik a scenárista. Narodil se 6. února 1930 v Londýně a zemřel 29. března 1991 ve Španělsku. Jako herec získal Churchill popularitu díky svým divadelním a televizním rolím. Hrál v několika divadelních produkcích v Londýně a také se objevil v televizních filmech a seriálech. Například ve filmu *První velká vlaková loupež* nebo *Pes baskervillský*. Proslul ale zejména jako dramatik. Jeho hra *Fings Ain't Wot They Used T'Be* z roku 1959 byla velmi úspěšná na londýnském West Endu a stala se kultovním hitem. Tato komedie o východní části Londýna proslula situačním humorem i chytlavými písničkami. Jeho hry měly celosvětový úspěch a dodnes patří k velmi hráným jak v Anglii, tak i v zahraničí. Donald Churchill měl s manželkou Pauline Yatesovou dvě dcery, které se vydaly v otcových šlépějích. Jemma se stala herečkou a Polly dramatičkou.

# Zlomvazka



Malý dárek nebo přání, které si divadelníci dávají před každou premiérou pro štěstí. Může být koupena i vyrobená. Jedná se třeba o obrázek, alkohol, vtipný předmět nebo jídlo. Většinou je na předmětu napsán název inscenace, datum premiéry a podpis.

Slovo *zlomvazka* vzniklo ze slovního spojení „zlom vaz“, kterým si divadelníci přejí štěstí. Podle pověry se na toto přání nikdy nesmí odpovědět „děkuji“, ale „čert tě vem“, protože jinak by to přineslo smůlu. Takto popřát můžete kolegům těsně před premiérou, ale až když už jsou v kostýmech a je potřeba to říci každému jednotlivě. Rčení „zlom vaz“ lze slovy „tfuj, tfuj“ doplnit o symbolické poplívání, případně o frázi „breptej, potvoro“ a náznak nakopnutí do zadních partií.

## **Proč se říká zlom vaz?**

Původ rčení je v hereckém či sportovním slangu. Doslovné přání neúspěchu se začalo používat vlivem pověřčivého přesvědčení, že přímé vyslovení skutečně zamýšleného přání úspěchu by očekávaný výkon naopak zkazilo. Poprvé je uvedeno v Jungmannově slovníku (1835), který je označuje jako vulgární.

# Bojovník. Hvězda. Górecki



Po hudbě toužil od dětství, a i přes značné překážky si svou cestu k ní prosadil. V mládí byl vycházející hvězdou své doby a později zase nepřítelem režimu, se kterým sváděl nepokrytý boj. V devadesátých letech se stal symbolem antikomunismu a globální hudební hvězdou. Henryk Górecki ve svém životě zásadně neuhýbal a jeho tklivá symfonie o matčině strachu ze ztráty dítěte ohromila celý svět. Soubor opery a operety Moravského divadla svou první premiérou sezony složí poctu tomuto skladateli.

Henryk Górecki patří jistě k nejvýznamnějším polským skladatelům 20. a 21. století. Rodák z malého města Czernica nedaleko polského Rybniku vykazoval hudební nadání už od útlého dětství. Matka mu zemřela ve dvou letech a tato ztráta se stala jeho celoživotním tématem. Právě proto svou hudbu Górecki zasvětil Panně Marii, celý život byl silně věřící katolík a jeho tvorba je s vírou neodmyslitelně spjata. I když ho po smrti jeho matky otec v hudebním vzdělání příliš nepodporoval, nakonec si malý Henryk prosadil studium houslí u místního amatérského hudebníka Pawla Hajdugy. Na začátku 50. let nejdřív učil na základní škole, o pár let později si ale doplnil hudební vzdělání na konzervatoři v Rybniku a začal komponovat své první písně a skladby. Pokusil se také zhudebnit Mickiewiczovu baladu *Świtezianka*, což se mu ale nepodařilo a skladba zůstala nedokončená.

I přes poměrně špatnou finanční situaci pokračoval Górecki ve studiu hudby, tentokrát na Hudební akademii v Katovicích, kde byl žákem Karola Szymanowského. Díky svému mentorovi nalézá zálibu v polském goralském folklóru, který mu bude inspirací po celý život. Hudebně je Górecki považován

Od poloviny 60. let se ale Górecki odklání od komponování moderních skladeb a uchyluje se k mnohem tradičnějšímu přístupu, u kterého, k velkému zklamání svých tehdejších posluchačů, víceméně zůstává. V 70. letech se stává rektorem Hudební akademie v Katovicích. Jeho postoje proti komunistické straně, neustálý boj proti politickým zásahům do chodu školy i účast v pobočce Klubu katolických intelektuálů, která aktivně vystupovala proti režimu, přináší mnoho problémů, které eskalují v roce 1979. Górecki rezignuje na post rektora školy na protest proti rozhodnutí vlády nepovolit návštěvu papeže Jana Pavla II. v Katovicích. Politicky aktivní zůstává až do pádu železné opony.

Na začátku 90. let zaznamenává Górecki úspěch doma i v zahraničí. Jeho hudba dostává kromě jiného punc antikomunismu a vzdoru proti režimu. Nejvýznamnějším počinem Henryka Góreckého však zůstává jeho 3. symfonie, známá také jako Symfonie žalostných písní. Její nahrávka z roku 1992, na které můžeme slyšet sopránistku Dawn Upshaw v doprovodu Londýnské Sinfonietty pod vedením dirigenta Davida Zinmana, zaznamenala ve světě obrovský úspěch. Proдалo se jí přes půl milionů kopií, vyšplhala se na nejvyšší

*Autorská opera Ad Matrem, která vznikla na půdorysu skladeb Henryka Góreckého přivede na jeviště Moravského divadla příběh o ztraceném chlapci, o velkém pátrání, a hlavně o šťastném návratu. Opera, která má být nejen počtou polskému skladateli, ale také záchranným složkám IZS, má premiéru 3. listopadu 2023. Realizace tohoto projektu se ujal tandem Petra Erbesa a Borise Jedináka z Divadla Na zábradlí. Autorem hudebního nastudování a dirigentem je Tomáš Hanák.*

ván za zakladatele nové polské školy a na začátku 60. let sklízí jeden úspěch za druhým. V roce 1960 získává za skladbu *Monologhi* pro soprán, dvě harfy a bicí nástroje první cenu v soutěži mladých polských skladatelů. Díky úspěchu své 1. symfonie na Bienále mládeže se Górecki dokonce na čas přesouvá do Paříže, kde prohlubuje své hudební vzdělání, a do roku 1962 je publikem festivalu soudobé hudby Varšavský podzim považován společně s Krzysztofem Pendereckim za vůdce polské moderní školy.

příčku britské hitparády a z Góreckého udělala globální hvězdu. Skladatel byl také držitelem významných ocenění, řádů a čestných titulů.

Premiéra Góreckého 4. symfonie měla proběhnout v Londýně v roce 2010. Kvůli skladatelově špatnému zdravotnímu stavu však byla zrušena. Henryk Górecki zemřel 12. listopadu 2010 ve věku 76 let. Je pochován na Sienkiewiczově hřbitově v Katovicích. Světová premiéra jeho 4. symfonie nakonec proběhla v Londýně v dubnu 2014 in memoriam. ●

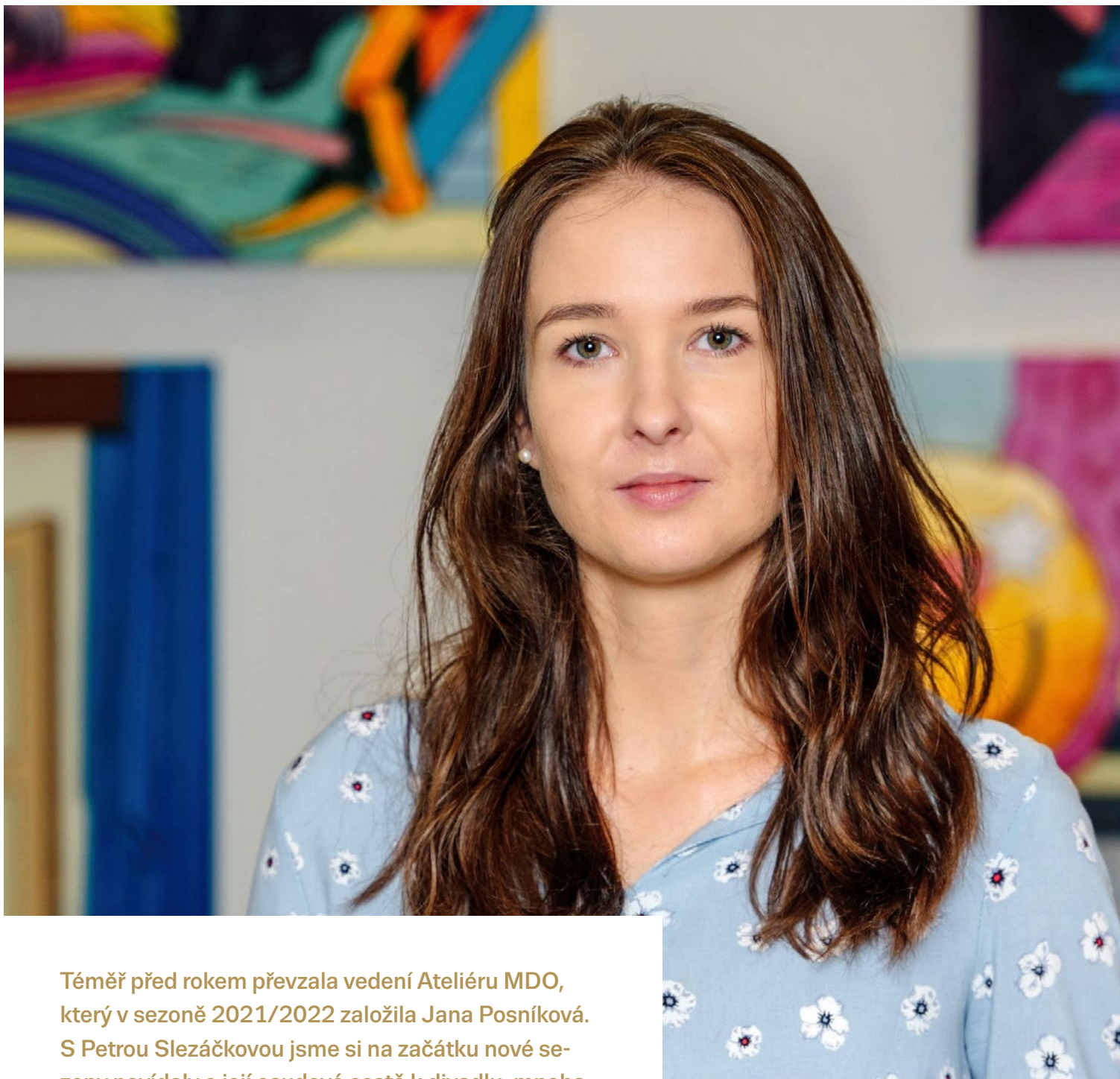
**Petr Erbes** vystudoval obor Multimediální technologie na ČVUT a poté režii a dramaturgii na Katedře loutkového a alternativního divadla DAMU. Zabývá se mimo jiné aktivní rolí diváků a strukturami hry. S Borisem Jedinákem vytvořil inscenace *Setkání spiklenců* (Husa na provázku), *Zachraňte číslo 6* (Minor) či *Kyjem po kebuli* (Divadlo Na zábradlí). Mezi jeho další mimodivadelní projekty patří například *Montovna* (2018) uvedená v rámci festivalu 4+4 dny v pohybu nebo rozhlasová hra *The Last Vinnetu* (2020) pro festival Fast Forward. Spoluzaložil autorský kolektiv 8lidí, se kterým pravidelně realizuje alternativní a performativní projekty. Je spoluautorem inscenací v Divadle Komedie, v Národním divadle Brno, Jatka78 a dalších. S Jiřím Havelkou spolupracoval na inscenacích v Dejvicském divadle a ve Slovenském národním divadle. Je autorem dramatických textů. S Borisem Jedinákem jsou od roku 2020 součástí režijně dramaturgického týmu Divadla Na zábradlí.

**Boris Jedinák** v roce 2020 absolvoval magisterské studium dramaturgie na Katedře alternativního a loutkového divadla DAMU a nyní studuje magisterský obor Etnologie a kulturní antropologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Jako dramaturg a autor se podílel na inscenacích na scénách jako jsou Divadlo Na zábradlí (*Kyjem po kebuli*), Minor (Nanuk), NoD (*O krásách bezpilotního bombardování*), Činoherní studio v Ústí nad Labem (*Ticho po pěšině*), Alfred ve dvoře (*La Moneda*), Divadlo Husa na provázku (*Setkání spiklenců*) aj. Lákají ho divadelní tvary na pomezí inscenace, hry a instalace, které zkoumají participaci diváka. Vedle divadelní tvorby spolupracoval na dvou výstavách pořádaných Ústavem pro studium totalitních režimů. Je autorem divadelní hry *Lišák Renard*, která vznikla pro Naivní divadlo Liberec. Patří mezi zakládající členy skupiny 8lidí a v současnosti působí jako stálý dramaturg v Divadle Na zábradlí.

**Tomáš Hanák** pochází z Brna. Vystudoval brněnskou konzervatoř a HAMU v Praze. Od roku 2001 působí jako dirigent v Moravském divadle Olomouc (2005–2009 šéfdirigent). Často hostuje i na dalších scénách a diriguje symfonické orchestry po celé České republice. V roce 2021 začal vyučovat na brněnské konzervatoři.

# Není to sprint, ale maraton

Rozhovor s Petrou Slezáčkovou,  
vedoucí Ateliéru MDO



Téměř před rokem převzala vedení Ateliéru MDO, který v sezoně 2021/2022 založila Jana Posníková. S Petrou Slezáčkovou jsme si na začátku nové sezony povídaly o její osudové cestě k divadlu, mnoha novinkách, které s Ateliérem chystá, ale i o tom, co její práce obnáší a v čem jí dělá radost.





### **Jak jste se dostala k divadlu?**

To není jednoduchá otázka. Mám pocit, že divadlo bylo součástí mého života úplně odmalička. Mě jako malou bavilo zpívat, tančit a hrát, a poté přišla přirozeně touha zjistit, co je za tím. I když jsem studovala obchodku, což na první pohled s divadlem úplně nesouvisí, rozhodla jsem se vyzkoušet studium na Univerzitě Palackého, kde jsem našla obor divadelní a filmové vědy. Říkala jsem si, že mě to přinejhorším nebude bavit, ale stal se pravý opak a studium mě úplně pohltilo. Navíc jsem hned v prvéku začala pracovat v Divadle Tramtarie a mám pocit, že už tehdy bylo rozhodnuto o mé budoucnosti.

### **První divadelní zkušenosti jste tedy nabírala v Divadle Tramtarie.**

#### **V čem tam vaše práce spočívala?**

Úplně na začátku jsem tam nastoupila na pozici uvaděčky, kterou jsem tam částečně dělala celých pět let, ale v průběhu času se na to začaly nabalovat další věci, které měly už spíš povahu produkční. Poslední dva roky jsem dělala takovou asistentku produkce. Vedla jsem tým uvaděček, které jsem měla kompletně na starost – od plánování směn až po řešení nenadálých komplikací. Taky jsem měla na starost dětské výtvarné dílny, vymýšlela jsem, co budu s dětmi tvořit. Ani nespočítám, kolik jsem za tu dobu vystříhala papírových dinosaurů a jiných pohádkových postaviček, protože to jsme vždycky stříhali celá rodina. Kdo měl volné ruce a šel okolo, ten stříhal. Zásobit divadlo dinosaury zabralo velké množství času. Práce v Tramtarii mě moc bavila, protože jsem si tady mohla vyzkoušet úplně všechno. V takovém malém divadle byla velká volnost, což bylo úplně skvělé.

### **Vaše cesta pak vedla do Moravského divadla. Co vás sem přivedlo?**

Léto před magisterskými státnicemi jsem díky Janě Posníkové, která za celou myšlenkou a realizací Ateliéru MDO stojí, narazila na výběrové řízení na divadelního lektora. A prostě jsem se to rozhodla zkusit, protože mě stejně čekalo hledání zaměstnání. Shodou okolností se ale nakonec výběrové řízení odložilo a já jsem si našla jinou práci, kam jsem nastoupila. Proto jsem byla dost překvapená, když mi zazvonil telefon a dostala jsem pozvání na pohovor. Byl to opravdu blesk z čistého

*Ateliér dává příležitost ukázat  
zákulisí a jak věci fungují, dává  
prostor klást otázky. Byl to pocit,  
že moje práce dává smysl.  
A takový pocit mám vlastně  
po každé akci, na které jsme  
v kontaktu s lidmi.*

nebe. Druhý den už jsem seděla na pohovoru a hned další den mi volali z osobního, že mám přijít znovu. Tehdy už jsem se bavila s panem ředitelem, jak bude moje pozice vypadat. Práce divadelní lektorky už byla obsazena mou kolegyní Evou Krupařovou a já jsem nastoupila jako produkční koordinátorka Ateliéru a dnes stojím v jeho čele. K Moravskému divadlu mě to ale táhlo už hrozně dlouho. Tím, že jsem z Olomouce, tak jsem se s ním potkávala úplně od malička. Bylo to první divadlo, do kterého jsem šla na představení. Tehdy jsme se základkou šli na Noc na Karlštejně. A jedna věc je hrozně zvláštní. Když mi bylo tak třináct, přečetla jsem si jména, která jsou napsaná pod plastikami nad služebními vchodem. A pokaždé, když jsem jela okolo, jsem všem tvrdila, že tam jednou budu pracovat. A aby se to stalo, opakovala jsem si vždycky jména těch čtyř lidí. Vydrželo mi to třeba osm let, až se mi to nakonec splnilo, takže jsem si to asi přivolala.

### **Pracujete jako vedoucí Ateliéru MDO. Co to obnáší?**

Ateliér zajišťuji jak umělecky, tak i kompletně po jeho provozní stránce. Ve spolupráci s lektory zaštituji program Ateliéru, tedy to, co se v divadle děje a bude dít v rámci doprovodných aktivit. Na mně je pak zejména produkční zajištění, aby bylo vše připraveno a všichni věděli, kdy a kde mají být, a opravdu tam byli. Dále je to ekonomická stránka – objednávky, faktury, vyřizování smluv, granty a rozpočet. Obzvlášť toto pro mě byla velká novinka. Starám se ale i o marketing, sociální sítě a zkrátka o celkovou propagaci. A do toho komunikuji s celým divadlem. Je to opravdu široké spektrum povinností, ale v tom je ta práce právě hrozně zajímavá. Žádný den není stejný.

### **Jaká je vlastně funkce Ateliéru?**

To je něco, co se snažím tak trochu najít a definovat. Je to relativně nová platforma, kterou založila Jana Posníková v sezoně 2021/2022 a rozjela to tehdy úplně od nuly. Já se na to teď snažím navázat, a hlavně jí to úplně nepokazit. Pro mě je zásadní funkce edukační. Divadlo má samozřejmě pobavit, má dojmout, ale má podle mě taky vzdělávat. Ateliér dává příležitost ukázat zákulisí a jak věci fungují, dává prostor klást otázky. Věřím, že diváky toho spoustu zajímá, ale nemají možnost se při běžném představení na něco zeptat. Když však zajdou na workshop, najednou tu příležitost mají. Jakmile se pak ocitnou s hercem, dramaturgem nebo třeba s režisérem v komornějším prostředí, může z toho vzniknout opravdu hluboká intenzivní konverzace. Další důležitou funkcí je práce s mladým publikem, s dětmi a studenty, a budování jejich vztahu k divadlu. Chceme, aby chodili do divadla a chodili do něj rádi. Aby divadlo nebrali jako nějakou zkostnatělou instituci, která slouží jenom k tomu, aby si v ní to představení jednou za rok odseděli a šli domů. Naopak se snažíme, aby si spoustu věcí mohli vyzkoušet a zažili divadlo jinak, než byli zvyklí. Jako velmi důležité vnímám získávání zpětné vazby od našich diváků. Ateliér jim narozdíl od pouhého hodnocení na internetu nabízí přímý kontakt, kdy se o těch věcech můžeme přímo pobavit, a otevírá to pak nové možnosti, jak

mluvit o divadle. Ať už jsou to otevřené zkoušky, workshopy nebo dramaturgické úvody, hlavní je, že vzniká otevřená platforma k diskusi, a to vnímám jako velice důležité.

### **Co všechno Ateliér divákům nabízí? Jaké aktivity?**

Aktivity samozřejmě průběžně testujeme, zkoušíme, hledáme nové cesty k tomu, co by diváky zajímalo. V současnosti jsou to určitě dramaturgické úvody a besedy, ty slouží divákům hlavně k jakémusi ucelenému pohledu na inscenaci. Dramaturgický úvod probíhá před představením a má za úkol diváky uvést do kontextu inscenace, a nastínit i konkrétní režijní záměr nebo rozebrat vztah inscenace k dalším uměleckým dílům. Je to vlastně taková příprava na představení. Obrovský zájem byl o dramaturgický úvod k *Rusalce*, na který se stály fronty, protože lidé chtěli diskutovat o tom, proč jsme udělali *Rusalku* tak, jak jsme ji udělali. Po představení naopak probíhají besedy s tvůrci inscenace a diváci se mohou ptát na vše, co je zajímavé. U těchto formátů současně hledáme možnosti, jak je rozšířit. Uvažujeme třeba o zapojení studentů divadelního oboru na univerzitě. Dále jsou to tematické workshopy, které mají široké zaměření. Jsou to workshopy herecké, taneční, pěvecké, ale i rétorické. V minulé sezoně byl o naše workshopy velký zájem, který neopadá. V říjnu proběhlo druhé kolo hereckého workshopu s Romanem Venclem a bylo

opět beznadějně vyprodáno, za což jsem samozřejmě moc ráda. Zároveň uvažujeme o nové nabídce kurzů, které by nebyly pouze jednorázové, ale probíhaly by třeba jednou týdně a šly by mnohem víc do hloubky. Třeba u rétoriky je toho tolik, co se dá probírat, od neverbální komunikace, přes dýchání až po zvládnání trémy. A to prostě nelze na pětihodinovém workshopu pojmout. Za další skvělou aktivitu považuji otevřené zkoušky. Zveme diváky, aby se přišli podívat přímo na to, jak se inscenace vytváří a jak to na zkoušce vypadá. Najednou nevidí to divadelní pozlátko, na které jsou zvyklí, ale vidí třeba herce v tepláčkách a inscenaci ještě v úplně syrovém stavu bez zvuku a světla. Což je pro mnohé úplně fascinující. Důležitou součástí otevřené zkoušky je diskuse s tvůrci, kdy mají diváci prostor se na cokoli zeptat. A nemusí to být pouze k inscenaci. Například diskuse s Danielou Špinar na otevřené zkoušce *Modrovousova hradu* byla opravdu plodná a přinesla i zajímavé mezigenerační setkání.

### **Co Ateliér nabízí dětskému divákovi?**

Jsou to třeba výtvarné dílničky k pohádkám, které dlouhodobě vnímám jako způsob, kterým děti mohou reflektovat, co v divadle viděly. To, že si děti něco vybarví a odnesou si výrobek jako památku je jen jedna část, zároveň s nimi totiž komunikuje lektor, který se jich ptá, jak se jim představení líbilo, co si o konkrétních věcech myslí, dává jim zkrátka prostor uvědomit si co viděly, zamyslet se nad tím, a přirozeně je tak učí interpretaci uměleckého díla. Vytváříme metodické listy, vznikl studentský zápisník a v tuto chvíli finišujeme přípravu dětského zápisníku ve spolupráci s Ilonou Mach. Po obsahové stránce je prakticky hotový a hledáme pro něj teď grafickou podobu. Na tuto spolupráci jsme oslovili olomouckou polygrafku, což taky vnímáme jako další způsob, jak zasáhnout mladé publikum a seznámit ho s naším divadlem. Zároveň chystáme baletní workshop pro děti, který bude čistě praktický, a děti si vyzkouší, jak probíhá den tanečnicka. Může to totiž vypadat velmi jednoduše, že si obujete boty, zatančíte a jedete domů, ale opak je pravdou a chceme dětem ukázat právě ty věci, které normálně lidé nevidí. Další novinkou budou dramatické dílny pro děti a jejich rodiče.



**Petra Slezáčková** pochází z Olomouce a k divadlu ji to táhlo od malička. Asi proto vystudovala divadelní a filmovou vědu na Univerzitě Palackého a během studií sbírala první zkušenosti v Divadle Tramtarie. V sezoně 2022/2023 nastoupila na místo vedoucí Ateliéru MDO. V Moravském divadle začala objevovat jeho krásy a na divadle ji teď nejvíce baví nechat se překvapovat. Ve volném čase čerpá energii v přírodě, ráda se věnuje józe a od nástupu do MDO zcela propadla kávové kultuře.

## **Má Ateliér programy také přímo pro školy?**

Školy se teď snažíme oslovovat hodně. Kromě zmíněných zápisníků a metodických listů jsou úplnou novinkou této sezony dílny k inscenacím, které jsou vhodné právě pro školy a můžou být součástí školních představení. Pokud studenti s učiteli dorazí na naše dopolední představení, například na *Tlustý prase*, *Manon Lescaut*, *Miniopery* nebo *Přelet nad kukaččím hnízdem*, nabídneme jim k tomu také doprovodný program v podobě právě těchto dílen. Tým lektorů pak navštíví konkrétní školu nebo třídu a tam děti provedou dílnou k představení, které zhlédly. Všechny dílny pro nás chystali zkušení školitelé. Funguje to vlastně formou různých her, díky kterým společně s dětmi pronikáme do hloubky témat inscenace. Myslím, že je to skvělý způsob, jak u nich budovat pozitivní vztah k divadlu a doufám, že to školy budou využívat.

## **Ateliér spolupracuje zároveň i s KMD Arter. Co to vlastně je?**

Arter je klub mladého diváka a je to platforma, která vznikala v podobnou dobu jako Ateliér. Je to iniciativa studentů, kteří si založili svůj klub. Nesouvisí to pouze s Moravským divadlem, ale i s dalšími kulturními institucemi v Olomouci a celém Olomouckém kraji. Vytváří se tak komunita mladých lidí do 26 let – studium není podmínkou – kteří společně chodí za kulturou a zároveň mohou využívat slevy, které jim klub nabízí. Zájemci o členství si mohou na pokladně divadla vyplnit formulář, zaplatí členský roční poplatek 200 Kč, a poté mohou využívat veškeré nabídky a slevy klubu.

## **S jakými lektory a lektorkami Ateliér v této sezoně spolupracuje?**

U nás je pojem lektor docela široká škatulka. Jsou to kolegyně, které zajišťují výtvarné dílny, ale třeba i režisérky a režiséři, jako jsou Daniela Špinar anebo Jiří Havelka, kteří nám lektorují otevřené zkoušky. Rozhodně to bude Roman Vencl, který povede herecký workshop, baletní workshop povede Barbora Lahučková, bývalá členka souboru baletu a tajemnice. Potom to bude Pavel Hekela, který povede kurz rétoriky. Zároveň se souborem opery a operety je v jednání dramaturgický workshop a po novém

roce doufám, že konečně klapne specializovaný workshop ve vlásenkárně a maskárně s Lenkou Kopovou. Chystáme i nové dětské formáty, které povede naše zakladatelka Jana Posníková, která nám ještě pořád hodně pomáhá s péčí o tohle své „dítě“. A samozřejmě naše lektorka Eva Krupařová povede dál otevřené zkoušky a další aktivity. V této sezoně jsem navazovala spolupráci hlavně s našimi interními lektory, protože mi přijde skvělé, že se lidé potkají s těmi, které znají a mohou je osobně potkávat v Olomouci a v našem divadle. Ale možná pozveme i někoho dalšího a třeba i z jiných koutů republiky nebo i Evropy.

## **Co vám za osm měsíců v čele Ateliéru udělalo největší radost?**

Co mi dělá opravdu radost, jsou každodenní maličkosti, jako jsou setkání s kolegy a povídání s nimi. Oni jsou ti, od kterých se učím a inspiroji. To je něco, co neberu jako samozřejmost a moc si jich vážím. Měla jsem velkou radost, když jsme v rámci Moravského divadelního léta na Floře vyzkoušeli úplně nový formát – divadelní kvíz. Nikdo jsme moc netušili, co z toho bude, jestli se vůbec někdo přihlásí a jak na to budou lidi reagovat. A nakonec to díky všem lidem, kteří se na tom podíleli, klaplo úplně úžasně a byl to skvělý večer. Takovou třešničkou na dortu bylo i to, že kvíz vyhrál tým poskládaný z lidí, kteří se potkali na našem divadelním workshopu a začali spolu trávit čas. Vybavuju si, že jsem měla dobrý pocit z toho, že je to bavilo a že se něco dozvěděli, protože v kvízu bylo i spousta náročných otázek. Byla to radost, že moje práce dává smysl. A tu prožívám vlastně po každé akci, na které jsme v kontaktu s lidmi. Protože když akce zařizuju, samozřejmě netuším, jaký bude výsledek. Pak, když to klapne a lidi to třeba i ocení, řeknou, že se jim to líbilo, že by chtěli pokračování, tak je to báječný pocit. Důležitá je samozřejmě i kritika, ale můžu upřímně říct, že jí moc nebývá, spíš nás lidi nasměrují, že by si něco přáli jinak. Třeba jako u kurzu Pavla Hekely, kdy nám řekli, že to bylo super, ale že by ho chtěli delší. A to pro nás byla jasná zpětná vazba, takže v listopadu začínáme s kurzem na pokračování a jsme zvědaví, jak se to bude líbit. Moc se na to těším.

## **Pod Ateliérem vznikl také první divadelní audiowalk. O co jde?**

Audiowalk vzešel z iniciativy Jany Posníkové, která měla jeho vznik na starost. Je to opět úplně nový formát, který tady ještě nebyl. Je to vlastně taková divadelní procházka. Díky aplikaci TourStories si můžete projít město, na vybraných zastávkách se dozvědět něco o vzniku divadelní inscenace i o historii města, a zároveň můžete na každém zastavení vyluštit slovo. Když budete luštit správně, na konci vám vyjde tajenka. Výhoda tohoto formátu je, že není vázaná na budovu divadla a dá se absolvovat kdykoliv. Přijde mi fajn, že posluchači mohou vyjít ven a vyzkoušet zase něco úplně jiného. Stačí mobil s aplikací a sluchátka.

## **Co jsou teď vaše největší přání pro Ateliér a jeho fungování?**

Největší přání je získat vlastní prostor. To vidím jako největší problém. Je skvělé, že můžeme využívat zkušebnu, foyer, sborový sál, ale samozřejmě v omezené míře, protože se musíme přizpůsobit provozu divadla. Je jasné, že zkouška má přednost před workshopem. A ono se to nejspíš vyhledově i stane, ale mít vlastní zkušebnu a prostor k realizaci je teď pro nás velké téma. Už jen proto, aby mohly být vidět výsledky našich kurzů. Aby například absolventi hereckého kurzu na pokračování, který bychom rádi uspořádali, měli možnost ukázat, co se u nás naučili. A další přání je také to, aby si všechno nějak sedlo. Poslední půl rok byl dost divoký, zkoušeli jsme, co funguje, co nefunguje a pořád cítím, že tato fáze částečně pokračuje. Přece jenom půl roku je na strategické změny hrozně krátká doba. Ale přála bych si, aby si Ateliér našel své místo jak u diváků, tak i u kolegů v divadle. Já jsem hrozně vděčná za to, že Ateliér existuje a jsem vděčná za tuhle práci, protože si uvědomuju, že je to něco, co jsem vždycky chtěla dělat a že se mi to splnilo. Moc si přeju, aby byl Ateliér součástí olomoucké kultury, i když vím, že to není sprint, ale maraton. ●

### **Víte, že?**

- \* Ateliér MDO můžete sledovat na Facebooku a Instagramu, takže vám už nic neuteče.
- \* Studentské zápisníky můžete získat na akcích Ateliéru a také v naší pokladně ke každé studentské vstupence.

# Vánoce v Moravském

## Pan Scrooge

Dickensova Vánoční koleda – příběh pro celou rodinu

so 11. 11. 16:00  
ne 17. 12. 16:00

## Louskáček – Kouzelný příběh

Vánoční baletní pohádka

ne 19. 11. 14:00  
ne 19. 11. 19:00  
ne 26. 11. 17:00  
po 27. 11. 19:00  
st 20. 12. 19:00  
út 26. 12. 14:00  
út 26. 12. 19:00  
pá 29. 12. 19:00  
so 30. 12. 11:00  
so 30. 12. 17:00

## Koledování

Zaspívejte si se souborem opery a operety

so 9. 12. 10:00  
so 16. 12. 10:00

## Česká mše vánoční

Inscenovaná verze Rybovy mše

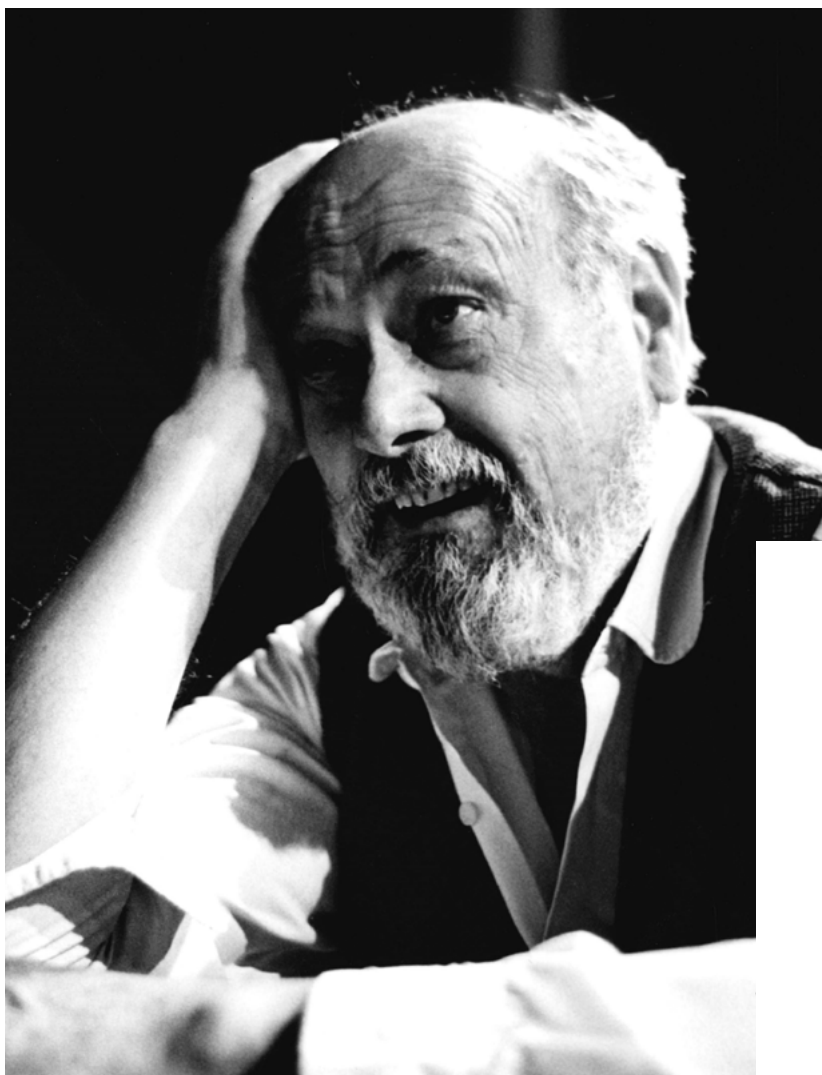
so 23. 12. 14:00  
so 23. 12. 18:00

## Když se zhasne

Vánoční komedie, která knockoutuje vaše bránice

po 25. 12. 17:00

# divadle Olomouc



## Stopy: František Řehák

Herec František Řehák spojil svůj herecký život s olomouckým divadlem. Hrál v desítkách seriálů a filmů, pravidelně spolupracoval s režisérem Jiřím Menzelem a k jeho nezapomenutelným rolím rozhodně patří postava pana Lorence z filmu *Na samotě u lesa*. Ve středu 4. října jsme si připomněli 100 let od jeho narození.

Pocházel z Nového Bydžova a díky rodičům měl od dětství k divadlu vřelý vztah. Zatímco jeho maminka byla nadšená ochotnice, jeho otec, vyučený kadeřník, pracoval v divadelní vlásenkárně. A obojí Františka Řeháka ovlivnilo zásadně. Svou první divadelní roli si zahrál ve třech letech a později působil jako ochotník v Divadelní jednotě Jirásek a ve Studiu mladých. Už tehdy měl jako herec úspěch a na přehlídce *Klicperův Chlumec* si dokonce odnesl cenu za ztvárnění postavy Prokopa v inscenaci *Lhář*. Stejně jako otec se vyučil kadeřníkem a vlásenkářem, ale už tehdy tušil, že by se radši věnoval hereckému povolání.

Po válce přišla první nabídka na angažmá z Jihočeského divadla v Českých Budějovicích, kterou ale František Řehák odmítl, a místo toho stál u zrodu Středočeského divadla v Mladé Boleslavi. V roce 1948 pak získal své první angažmá v olomouckém divadle, kde odstartoval rolí Josefa Václava Friče v inscenaci hry Miloše Václava Kratochvíla *České jaro*. Po třech letech změnil František Řehák své angažmá

znovu a tentokrát přijal nabídku v tehdejší Gottwaldově. Po osmi letech však kývl na nabídku Karla Nováka, tehdejšího šéfa olomoucké činohry, a z hostování v inscenaci *Bílá nemoc*, kde ztvárnil postavu Maršála, se stalo druhé olomoucké angažmá. V té době se na jevišti tehdejšího Divadla Oldřicha Stibora setkává s takovými významnými osobnostmi jako byli Slávka Budínová nebo Ilja Racek. Zcela zlomovou pro něj byla role Smrtáka v inscenaci Topolovy hry *Konec masopustu* z roku 1963, díky které se setkal s režisérem Otomarem Krejčou. Toto setkání Řehákovi přineslo následné angažmá v legendárním pražském Divadle za branou. Potřetí se pak František Řehák vrátil do olomouckého divadla v roce 1967. V období normalizace byl vyloučen z komunistické strany a poté, co odmítl podepsat Antichartu, měl dokonce zákaz vystupovat v televizi a rozhlase. V roce 1988 se rozloučil se stálým angažmá rolí soudce Auborna v inscenaci *Smrt v zahradě Girardinů* a odešel do penze. Na divadelní jeviště se pak ale ještě několikrát vrátil.

Jako filmový herec debutoval Řehák ve snímku Karla Zemana *Vynález zkázy*. Zásadní pro něj byla ale zejména spolupráce s režisérem Jiřím Menzelem, který ho obsadil do snímků *Rozmarné léto*, *Skřivánci na niti*, *Na samotě u lesa*, *Postřiziny* nebo *Obsluhoval jsem anglického krále*. Sám si vyzkoušel i roli divadelního režiséra. V 60. letech nazkoušel v tehdejší Divadle Oldřicha Stibora Topolovu úpravu Klicperových aktovek *Rohovín Čtverrohý* a *Dva na mostě*. V olomouckém Divadle hudby zrežisoval také *Piknik* Ladislava Smočka, Landovského *Hodinového hoteliéra* nebo Dostojevského *Bílé noci*. V roce 2000 byl uveden mezi emeritní členy Moravského divadla Olomouc, ve kterém ztvárnil více než 150 rolí.

František Řehák zemřel 28. června 2017 ve věku 93 let. ●

Rubrika *Stopy* se věnuje osobnostem, které se významně zapsaly do historie olomouckého divadelnictví.

# Mezi nebem a zemí

## Od romantismu k verismu

Zatímco významná část 19. století patřila v umění romantismu, v jeho druhé polovině a na začátku 20. století vliv tohoto hnutí slábne. Po heroických příbězích, romantických hrdinech či nadpřirozených silách se do středu pozornosti dostává obyčejný člověk se všemi svými všedními a mnohdy i ošklivými problémy. A stejně jako Émile Zola dal světu literatury naturalismus, Pietro Mascagni je považován za zakladatele veristické opery. Jak se projevoval romantismus v umění? A co je vlastně ten verismus?

### Romantické ideje v umění

Romantismus se jako umělecký a filozofický směr začal formovat na začátku 19. století a v jeho první polovině dosáhl svého vrcholu. Vymezuje se proti strohému klasicismu a éře osvícenství, klade důraz na lidskou individualitu a nad dříve vyzdvihovaný rozum staví cit. Hrdinou romantismu je často rozervaný člověk, který je nezávislý a hledá souznění s divokou přírodou. Romantismus je ale také spjatý s nacionalismem a mnohdy se zabývá otázkami národního sebeurčení. Ve výtvarném umění patří mezi jeho představitele William Turner, Eugène Delacroix nebo Josef Mánes. V literatuře jsou to například sestry Brontëovy, Johann Wolfgang von Goethe, Alexandr Sergejevič Puškin nebo Karel Hynek Mácha. V hudbě jsou za představitele romantismu považováni třeba Gioacchino Rossini nebo Giuseppe Verdi. Tím úplně nejvýznamnějším je pak Richard Wagner.

Romantických motivů najdeme ve Wagnerově díle nespočet. Ať už je

to třeba příběh bájného rytíře Lohengrina, který hledá přijetí ve světě lidí a k němuž Wagnera inspirovala mimo jiné návštěva Mariánských lázní, nebo operní série Prsten Nibelungův. Tento monstrózní hudební cyklus zase vypráví příběh souboje bohů, hrdinů a mýtických postav o magický prsten, který svému majiteli zajistí vládu nad světem. Dalším výrazným rysem Wagnerova díla je samozřejmě silný motiv germánství, který společně s jeho antisemitskými postoji staví jeho dílo v kontextu dějin 20. století do velmi kontroverzní pozice.

### Realismus, naturalismus, verismus

Zatímco romantismus se vymezuje proti klasicismu a osvícenství, nastupující realismus, naturalismus a také verismus si kladou za cíl smést jeho idealismus a poukázat na svět těch méně šťastných, zato ale skutečných lidí. Ti se dostávají do středu zájmu a jsou to mnohdy lidé na okraji společnosti, kteří mají skutečné existenční problémy. Toto období dává prostor námětům chudoby, závislosti na alkoholu, dětské



**Petr Šumník** vystudoval Janáčkovu akademii múzických umění v oboru řízení orchestru (u Petra Vronského), opery (u Jiřího Pinkase) a sboru (u Lubomíra Mátyla). Po studiích působil postupně jako dirigent v Moravské filharmonii Olomouc, jako sbormistr Moravského divadla Olomouc a jako šéf opery a dirigent Slezského divadla v Opavě. Od roku 2001 je dirigentem a od roku 2010 šéfdirigentem souboru opery a operety Moravského divadla Olomouc. Pedagogicky působí také na Janáčkově konzervatoři v Ostravě a na Konzervatoři evangelické akademie v Olomouci. S operními soubory v Opavě a Olomouci je držitelem pěti prestižních cen Libušek z operních festivalů pořádaných Jednotou hudebního divadla ČR.

práce nebo prostituce. Obsah těchto uměleckých děl je syrový, nepříjemný a přímočarý.

Vliv realismu, naturalismu i méně známého verismu se ve velké míře projevil v literatuře i ve výtvarném umění. V literárním světě byli jeho představiteli třeba Émile Zola, Henryk Ibsen nebo bratři Mrštíkové, ve světě výtvarného umění zase Gustave Courbet, Ilja Repin, Édouard Manet nebo Max Švabinský. Realismus v opeře pochází z Itálie druhé poloviny devatenáctého století. Italský termín verismo se používal ve vztahu k literatuře přinejmenším od 70. let a byl spojován se smyslem pro vědeckou objektivitu v líčení ze života spodiny, zejména v dílech sicilského spisovatele Giovanniho Vergy. V 90. letech se tímto termínem začal označovat nový typ italské opery, a tak už to zůstalo. Označení verismus se nicméně setkávalo u odborné veřejnosti s nelibostí, jelikož se objevovalo tvrzení, že hudba je přeci abstraktní, takže není možné pravdivě líčit situace z běžného života. Pravděpodobně i stárnoucí Verdi považoval tento repertoár za urážlivý. Přišlo mu daleko lepší si pravdu vymýšlet ve stylu Williama Shakespeara, než ji čerpat ze skutečného života. A i když některé prameny tvrdí, že za první vlaštoky verismu lze považovat již Bizetovu *Carmina* nebo právě pozdní díla Giuseppe Verdiho, za jeho skutečného průkopníka v pravém slova smyslu je považován Pietro Mascagni, který je společně s Ruggerem Leoncavallem považován za nejvýznamnějšího představitele verismu.

### Nerozlučná dvojice

Mascagniho nejvýznamnějším dílem je jednoaktová opera *Sedlák kavalír* z prostředí sicilského venkova, která pojednává o milostném trojúhelníku mezi Turiddem, Santuzzou a Lolou.

Vše nakonec skončí tragicky. Opera se zabývá také tématem života a práce na italské vesnici nebo rodinnými vztahy. Sedlák Kavalír je považován za dílo, které určilo tvář verismu a dodnes se pravidelně hrává v operních domech. Nejčastěji se uvádí společně s další jednoaktovou veristickou operou Ruggera Leoncavalla s názvem *Komedianti*. Toto dílo neapolského rodáka z roku 1892 vypráví příběh potulných herců, kteří projíždějí Kalábrií a rozhodnou se zastavit v jedné z vesnic. Zatímco místní se těší na divadelní představení, uvnitř souboru dochází k několika velkým konfliktům, které se nakonec stanou i součástí představení této divadelní společnosti. Vše se nakonec před očima diváků změní z fikce v realitu. I Leoncavallo pracuje s motivy nevěry a žárlivosti a také jeho *Komedianti* mají tragický konec. Libreto si k opeře autor napsal sám a vychází z události, které byl sám svědkem. Opera se dokonce odehrává v naprosto přesném čase, a to 15. srpna 1865.

Duo veristických oper *Sedlák kavalír* a *Komedianti* bude v Moravském divadle druhou operní premiérou v sezoně 2023/2024. Režie se ujme šéfkla souboru opery a operety Veronika Kos Loulová, autorem hudebního nastudování bude šéfdirigent Petr Šumník. Dramaturgie inscenace se ujme Viktorie Vášová, která spolupracuje s českými divadly, je spoluautorkou pohyblivých instalací Příliv a odliv pro Pražské Quadriennale a věnuje se také performativnímu umění. Scénografii vytvoří Petr Vítek, který spolupracuje s divadly po celé republice, a to včetně Divadla Na zábradlí, Klicperova divadla v Hradci Králové nebo Národního divadla v Praze. Kostýmním výtvarníkem inscenace bude Vojtěch Hanyš, který pravidelně spolupracuje s Městskými divadly pražskými a také s uměleckým kolektivem RUN OPERUN. ●



**Veronika Kos Loulová** vystudovala obor operní režie na Hudební fakultě Akademie múzických umění a obor alternativního divadla na Divadelní fakultě Akademie múzických umění v Praze. Ve své diplomové práci se věnovala opernímu herectví, které také následně vyučovala na konzervatoři Jana Deyla v Praze. Je zakladatelkou a uměleckou ředitelkou RUN OPERUN a toto třicetileté umělecké uskupení od roku 2015 vede. S uměleckým kolektivem se jí podařilo, a stále se jí daří, popularizovat žánr opery. Má na kontě režii i koordinaci desítek projektů. Mezi ně patří například open-air představení, na nichž se pravidelně scházelo přes tisíc diváků, jako byly *Kouzelná flétna*, *Rusalka* na Stalinu, *La Traviata* a další. Společně s režisérem Jiřím Havelkou napsala a zrežirovala autorskou operu *Zabijačka*, kterou objednala vláda České republiky a která zakončila české předsednictví v Radě Evropské unie. Od sezony 2022/2023 Veronika vede soubor opery a operety Moravského divadla Olomouc a stala se tak nejmladší šéfkou opery v Evropě, což bylo jedním z důvodů pro její zařazení do prestižního žebříčku 30 pod 30 časopisu *Forbes*.

„Jeden americký esejista v 90. letech shrnuje verismus takto: Jednoduché prostředky divákem oťresou. Běh událostí mu drásá nervy. Dramatické detaily působí svou přímočarostí jako skutečné rány [...], fráze jsou krátké. Rytmus popuzuje. Disonance ječí. Vládne tu horečný nekld. [...] Pročtete si libreto opera jako *Cavalleria rusticana*, *I pagliacci*, *A Santa Lucia*, *Mala vita*, *A basso porto*, *La martire*. Najdete v nich tragické epizody ze života spodiny. Postavami jsou sedláci, mastičkáři, přistavní dělníci, opilci, výtržníci. Tragédie je zde výsledkem nezákonných sexuálních vztahů. Zuří tu a křičí živočišně vášně. Roli tu hrají bída, chtíč a krev. Životy zde líčené jsou krátké, brutální a sprosté.“

ABBATE, Carolyn a PARKER, Roger. *Dějiny opery: posledních 400 let*. Přeložil Robert NOVOTNÝ. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2094-3.

# Nejkouzelnější vánoční příběh

Málokterý příběh umí na divadelním jevišti vykouzlit tak dokonalou vánoční atmosféru, jako ten, který vypráví o Kláře a o jejím očarovaném vánočním dárku. Pohádková baletní inscenace *Louskáček*, která měla premiéru už před 131 lety, zve do třpytivého světa fantazie plného zázraků, dobrodružství, ale také nebezpečí, a okouzlí malé i velké diváky. Tato klasika nechybí ani na repertoáru Moravského divadla, které ho uvádí s podtitulem *Kouzelný příběh*.





Původ louskáčků bychom zřejmě našli v německém Krušnohoří. Této dřevěné postavičce lidé přisuzovali kouzelnou moc. Vyřezaný louskáček měl do domu přinést štěstí a klapotem zubů odhánět od obydlí zlé duchy. Tradiční podobu dostal louskáček v roce 1870 a dodnes je tato postavička významným německým vývozním artiklem. Pravých louskáčků bychom ale na pultech obchodů našli jen pomálu. Originál se vyrábí ve 130 krocích. Figurka má 60 částí vyřezaných z bukového a smrkového dřeva, vousy a vlasy jsou z králičí srsti a louskáček je ručně malovaný.

I když se *Louskáček* nesporně nejvíc proslavil ve své baletní formě, jeho příběh znali lidé už o něco dřív. Již v roce 1816, tedy téměř 80 let před petrohradskou baletní premiérou, napsal německý spisovatel Ernst Theodor Amadeus Hoffmann povídku *Louskáček a myší král*, která vyšla v knize *Serapiovi bratři*. O třicet let později převyprávěl tento příběh i slavný Alexander Dumas starší, autor *Tří mušketýrů* a literární celebrita té doby. Oba tyto texty se pak staly předlohou i pro baletní libreto. Petr Iljič Čajkovskij měl v 90. letech 19. století za sebou již obrovský úspěch s balety *Spící krasavice* a *Labutí jezero*. Spolu s *Louskáčkem* složil pro Carská divadla také operu *Jolanta*, obě díla byla zamýšlena jako dvojprogram a měla také společnou premiéru. Čajkovskij na baletu spolupracoval s choreografem Mariusem Petipou, se kterým spolupracoval již dříve právě na *Spící krasavici*. Petipa Čajkovskému poskytl k *Louskáčkovi* obsáhlé a podrobné požadavky, a skladatel přerušil práci na baletu pouze jednou,

aby mohl dirigovat koncert u příležitosti otevření Carnegie Hall v New Yorku.

Po svém uvedení se *Louskáček* nedočkal velkého úspěchu a kritiky se v názorech na něj dost rozcházel. Poprvé byl *Louskáček* mimo Rusko uveden ve zkrácené podobě v roce 1927 v Budapešti a o 7 let později v roce 1934 v Anglii, tentokrát v originální Petipově choreografii. Od 40. let se *Louskáček* uvádí ve Spojených státech Amerických, kde se stal velice oblíbeným a je součástí americké vánoční tradice. Prvního nezkráceného *Louskáčka* ve Spojených státech uvedl s obrovským úspěchem pod vedením Williama Christensena sanfranciský balet na Štědrý den roku 1944. Od tohoto roku uvádí *Louskáčka* soubor pravidelně v zimní sezoně a tradičně i 24. prosince. V průběhu let ho představil v několika obměnách.

Od roku 2021 má Moravské divadlo na svém repertoáru inscenaci *Louskáček – Kouzelný příběh*. Tomuto zpracování nechybí velkolepá výprava, úžasná vánoční atmosféra ani originální zpracování a skvělé taneční výkony. Choreografie, vytvořená na míru olomouckému baletu, vypráví příběh Kláry, která s pomocí Vánoční víly prožije fantastické pohádkové dobrodružství ve světě hraček. Na cestě ji čekají skvělé zážitky, postavit se musí ale i mnohým nástrahám. Na konci však najde to, co je na Vánocích nejdůležitější – rodinu.

Poprvé v této sezoně se inscenace *Louskáček – Kouzelný příběh* objeví 19. listopadu. Informace o reprízách a vstupenkách naleznete v našem programu. ●

### Víte, že...?

- \* Ve známých melodiích *Louskáčka* představil Čajkovskij zcela nový hudební nástroj. Petipa si přál, aby Tanec Cukrové víly zněl jako „kapky vody tryskající z fontány“. Skladatel naštěstí v roce 1891 objevil v Paříži celestu, tehdy úplnou novinku mezi hudebními nástroji, která umožnila choreografům požadavek vyplnit. Celesta vypadá jako klavír, ale její zvuk se podobá zvonkohře. Čajkovskij nechal nástroj zakoupit a jeho pořízení držel v tajnosti, protože nechtěl, aby ho s uvedením v Rusku předběhl jiný skladatel. Publiku celestu předvedl poprvé při provedení *Louskáčkovy suity* 19. března 1892, devět měsíců před premiérou baletu.
- \* Na začátku role *Louskáčka* a Kláry tančily děti. Až později začali být do těchto rolí obsazováni dospělí tanečníci.
- \* Produkce oblíbeného baletu bývají často okázalé a technicky náročné. Například newyorský balet používá ve svém zpracování *Louskáčka* přes 250 kilo papírových konfet k vytvoření sněhové bouře, na scéně se objeví přes 150 kostýmů a tutu Cukrové víly se skládá ze sedmi vrstev tylu. Vlášenkářky použijí na jedno představení 500 sponek do vlasů a na každém kostýmu cukrového špalku je našito 144 rolniček.
- \* V originálním Hoffmannově příběhu se hlavní hrdinka jmenuje Marie. Alexandr Dumas starší ji pak ve svém vyprávění překřtil na Claru. To se projevilo i v baletním zpracování, a i když se běžněji používá Clara, nebo počeštěné Klára, setkáte se také s Marií, Mášou nebo Marichen.
- \* Sám Čajkovskij nepovažoval *Louskáčka* za své příliš úspěšné dílo. Byl to jeho poslední balet a jeho celosvětového úspěchu se nedožil.



**Petr Iljič Čajkovskij** byl ruský hudební skladatel 19. století, který je považován za jednoho z nejvýznamnějších skladatelů romantické hudby. Narodil se v malém městě Votkinsk a prožil významnou část svého života v Petrohradu a Moskvě. Studoval hudbu na Petrohradské konzervatoři a později se stal učitelem hudby. Jeho dílo zahrnuje několik symfonií, koncertů pro různé nástroje, oper, balety a komorní hudbu. Mezi jeho nejnámější díla patří balety *Louskáček*, *Labutí jezero* a *Spící krasavice*, stejně jako symfonie Patetická a Pátá symfonie. Byl velmi citlivým skladatelem, a jeho hudba často vyjadřuje silné emocionální stavy. Jeho dílo mělo velký vliv na vývoj ruské a evropské hudby a dodnes je oblíbeným interpretem po celém světě. Čajkovskij celý život trpěl depresivními stavy a zemřel v roce 1893 ve věku 53 na cholera. V 80. letech 20. století se také objevily spekulace, že spáchal sebevraždu. Jeho hudba se stala neodmyslitelnou součástí klasického hudebního dědictví.

# Duch vánoc minulých, přítomných i budoucích



S předvánočním časem se na jeviště Moravského divadla vrací inscenace *Pan Scrooge*, tradiční příběh z pera Charlese Dickense, který možná znáte pod názvem *Vánoční koleda*. Od jeho vydání uplyne 19. prosince přesně 180 let, a přece neztratil nic na své aktuálnosti a jeho poselství je pořád stejně důležité. Nadčasový příběh přivedl na jeviště našeho divadla režisér Marián Pecko a jeho velkolepá výprava uchvátí diváky všech generací.

Charles Dickens je považován za jednoho z nejvýznamnějších spisovatelů vůbec. Tématem jeho příběhů jsou společenské problémy, sociální nerovnost nebo dětská práce. Ve svých románech popisoval realitu viktoriánské Anglie bez příkras a snažil se upozorňovat na palčivé problémy lidí chudých a na okraji společnosti. Dickens sám moc dobře věděl, o čem píše. Když jeho otce zavřeli do vězení pro dlužníky, musel malý Charles pracovat v továrně na leštadlo. Po šest měsíců pak dvanáctiletý Dickens deset hodin denně lepil štítky na krabičky. Když zdědil malý obnos peněz, otce vyplatil a vrátil se do školy. Tato zkušenost ho však ovlivnila natolik, že se stala ústředním motivem jeho románů. Jeden z jeho nejznámějších, *David Copperfield*, je dokonce autobiografický.

*Vánoční koleda (A Christmas Carol)*, jak zní původní název knihy, vyšla 19. prosince 1843. Tou dobu už byl Dickens nějaký čas na své spisovatelské dráze a měl za sebou romány *Kronika Pickwickova klubu* nebo *Oliver Twist*. Kniha měla obrovský úspěch. Během pěti dnů se vyprodal náklad činící šest tisíc kusů, a to i přesto, že se nejednalo o levnou záležitost. *Vánoční koleda* ve své době představovala ostrou kritiku industriálního kapitalismu a návrat k radostnému přístupu k vánočním svátkům.

Zbohatlík Ebenezer Scrooge je zatrpklý, osamělý a lakotný stařec. On si to ovšem ale vůbec neuvědomuje. Tedy alespoň do té chvíle, než ho na Štědrý den navštíví tři duchové. Duch Vánoc minulých vezme Ebenezera do doby, kdy byl ještě sám dítětem, a otevře v něm vzpomínky na jeho nelehké dětství. Duch Vánoc přítomných ukáže starci, jak je osamělý a pokusí se v něm vyvolat výčitky svědomí za jeho nespravedlivé chování k jeho zaměstnanci. Třetí duch, duch Vánoc budoucích, pak Scrooge nechá nahlédnout do děsivé budoucnosti, která ho čeká, pokud se nezmění k lepšímu. Dickens své čtenáře nabádá, aby k sobě byli laskaví, spravedliví, pomáhali si a prokazovali si štědrost. Podivné přijetí Scrooge taky není zvoleno náhodou, znamená totiž Skrblík.

Moravské divadlo uvedlo inscenaci *Pan Scrooge* v říjnu 2021 a je to teprve druhé Dickensovo dílo, které se objevilo na tomto jevišti. Režisér Marián Pecko společně se svým inscenačním týmem dovedl inscenaci k opravdu velkolepému výsledku. Kombinuje živé herce

s loutkami a velkorysá scénografie společně s dokonale propracovanými kostýmy nabízí fantastickou podívanou pro celou rodinu. Herci naší činohry se kvůli vodění loutek museli dokonce naučit chodit na speciálních nástavcích, kterým se říká koturny a připevňují se k botám. *Pan Scrooge* se v této sezoně vrací na scénu v sobotu 16. listopadu a společně s *Louskáčkem* a *Českou mší vánoční* vykouzlí v Moravském divadle sváteční atmosféru. Informace o inscenaci a o vstupenkách naleznete v našem programu. ●

### Víte, že...?

- \* Jan Toupalík se v naší inscenaci zhostí rovnou pěti rolí. Postupně navštíví Ebenezera Scrooge, kterého hraje Lukáš Červenka, jako duch Vánoc minulých, přítomných a budoucích. Zároveň se představí v roli Charlese Dickense a Jacoba Marleyho.
- \* Charles Dickens napsal *Vánoční koledu* za pouhých šest týdnů, aby mohla na Vánoce roku 1843 vyjít.
- \* *Vánoční koleda* přispěla v Anglii k popularizaci mnoha vánočních tradic, jako je zdobení vánočního stromku, dávání dárků a sdílení dobré vůle během svátků.
- \* *Vánoční koleda* se dočkala mnohých zpracování. Kromě divadelních adaptací nebo filmů inspirovala i operu a balet. Má také svou loutkovou verzi ve formě oblíbených Mupetů.
- \* Říká se, že továrník Fairbanks z Bostonu si *Vánoční koledu* přečetl na Štědrý den roku 1867 a byl jejím obsahem tak pohnut, že svou továrnu na Boží hod zavřel a všem zaměstnancům poslal krocana.



Charles Dickens byl významný anglický romanopisec 19. století. Narodil se ve městě Portsmouth a proslavil se jako autor mnoha klasických románů, které jsou dodnes oblíbené po celém světě. Jeho díla, jako například *Oliver Twist*, *David Copperfield* a *Vánoční koleda*, jsou známá pro svou vynikající literární kvalitu a silná společenská poselství. Dickens se věnoval popisu života chudých a znevýhodněných lidí ve viktoriánské Anglii a kritizoval sociální poměry své doby. Jeho hlavními tématy byla chudoba, společenská nerovnost a korupce. Dickensova práce se stala nejen literárním pokladem, ale také inspirací pro mnoho filmů, divadelních her a televizních adaptací. Charles Dickens zemřel na následky mozkové příhody v roce 1870 ve věku 58 let. Dodnes patří mezi nejúspěšnější spisovatele všech dob.

# Radujte se všechna stvoření



Říká se jí mše *Hej mistře*, v latině zase *Missa pastoralis bohémica* nebo lidově prostě *Rybovka*. Česká mše vánoční Jakuba Jana Ryby se po své premiéře v Rožmitále pod Třemšínem téměř před 230 lety stala symbolem českých Vánoc a velké oblibě se těší dodnes. Příběh o radosti z narození božího syna v podání souboru opery a operety nebude ani letos chybět na repertoáru Moravského divadla.

Jakub Jan Ryba se narodil 26. října 1765 v Přešticích na Plzeňsku. Od dětství ho jeho otec i prarodiče vedli ke vzdělání a také k hudbě, ve které prokazoval už tehdy mimořádní talent. Již v osmi letech hrál na klavichord (předchůdce klavíru) a učil se hře na varhany a housle. Studoval na piaristickém gymnáziu v Praze, ale školu nedokončil. Během studií stále komponoval a věno-



Škola, ve které Ryba vyučoval, byla v dezolátním stavu, a kvůli svému svědomitému a novátorskému přístupu k výuce se potýkal s nepochopením místních obyvatel. Spory s rodiči a nashvály sousedů byly v jeho životě na denním pořádku. Po rakouském státním bankrotu v roce 1811 navíc klesly příjmy venkovského učitele natolik, že poslední roky svého života prožil v bídě. Po ranní mši 8. dubna Jakub Jan Ryba zmizel. Jeho tělo našli rožmitálští o dva dny později v nedalekém lese s podřezanými zápěstími a krční tepnou a v jeho blízkosti pak Senecovo pojednání *O duševním klidu*.

*Česká mše vánoční* poprvé zazněla na Štědrý den roku 1796 v rožmitálském kostele Povýšení svatého kříže. Tato česky psaná liturgická skladba má devět částí (Kyrie, Gloria, Graduale, Credo, Offertorium, Sanctus, Benedictus, Agnus a Závěr) a je tedy rozvržena do obvyklého mešního ordinária. Její text je koncipován jako rozmluva pastýřů chystajících se na cestu do Betléma. Ryba netradičně zvolil pro text oslavující zvěstování a narození božského syna místo běžné latiny češtinu. Skladba je veselá, zasazena do českého prostředí a do jisté míry odráží české folklórní zvyky. Právě volba tohoto zpracování zřejmě stojí za úspěchem skladby. Rybův záměr, aby mše byla pro běžné lidi srozumitelná a její obsah jim byl blízký, byl totiž bezesporu naplněn. Mše se poté začala šířit v opisech a postupně se jí dostalo mnohých úprav a inovací. Původní Rybova partitura *České mše vánoční* se nedochovala, ale právě díky četným prepisům známe její podobu dodnes.

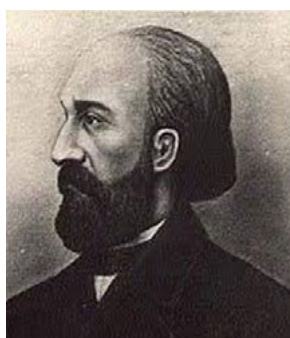
Tato česká klasika má na repertoáru Moravského divadla své již tradiční místo a společně s *Louiskáčkem* a *Panem Scroogem* tvoří trojlístek vánočních speciálů. Soubor opery a operety uvede inscenovanou Rybovu mši již potřetí v režii Dagmar Hlubkové. Režisérka vytvořila speciálně pro Moravské divadlo a operní soubor pohádkově inscenovanou verzi nejslavnějšího díla českého skladatele. Zpívané pasáže se prolínají s hranými scénami a nebude chybět ani oživlý betlém.

*Českou mši vánoční* Jakuba Jana Ryby uvedeme v Moravském divadle v sobotu 23. prosince ve 14 a v 18 hodin. K odpolednímu uvedení pro vás připravuje Ateliér MDO doprovodný program v podobě výtvarných děl. ●

#### Víte, že...?

- \* V Rožmitálu pod Třemšínem zaznívá v kostele Povýšení svatého kříže Rybova *Česká mše vánoční* každý rok jako doprovod půlnoční mše, tedy tak, jak ji autor zamýšlel a jak zazněla už v roce 1796. Je prováděna na autentickém kůru starorožmitálského kostela, a hlavně na původních varhanách, na něž autor jako zdejší regenschori hrával v letech 1788–1815.
- \* Česká pošta vydala 15. října 2015 známku s podobiznou Jakuba Jana Ryby, která vycházela z portrétu jeho nejstaršího syna, očního lékaře Josefa Arnošta Ryby, jehož autorem byl Václav Mánes.
- \* O životě Jana Jakuba Ryby byla napsána také divadelní hra s názvem *Noc pastýřů*, jejímž autorem je Josef Bouček. *Noc pastýřů* se dočkala v roce 1992 také televizní adaptace v hlavních rolích s Josefem Abrhámem a Dagmar Havlovou.

val se i jazykům. Po odchodu ze školy ovládal kromě češtiny a němčiny také francouzštinu, latinu a řečtinu. V roce 1785 absolvoval učitelský kurz a poté učil v Nepomuku a v Mníšku pod Brdy. Koncem roku 1787 přijal místo ve škole v Rožmitále pod Třemšínem, kde strávil zbytek svého života. Zde Ryba učil, byl varhaníkem a věnoval se komponování. Potýkal se však s mnoha překážkami.



**Jakub Jan Ryba** byl český hudební skladatel a učitel, který žil v letech 1765–1815. Narodil se v Přešticích, ale jeho život je spojen s Rožmitálem pod Třemšínem, kde žil, komponoval a působil také jako pedagog a varhaník. Jeho nejslavnějším dílem je *Česká mše vánoční*, která je dodnes významnou součástí českého vánočního folklóru. Se svou manželkou Annou měl Ryba třináct dětí, ale pouze sedm z nich se dožilo dospělosti. Před svou smrtí žil několik let v chudobě, a nakonec spáchal v dubnu 1815 sebevraždu.

Darujte divadlo rodičům, kteří pečují o dítě s hendikepem vč. poruch autistického spektra, rodinám v nepříznivé sociální situaci nebo maminkám s poporodní depresí.

[www.moravskedivadlo.cz](http://www.moravskedivadlo.cz)

# Zahrajte si na Ježíška



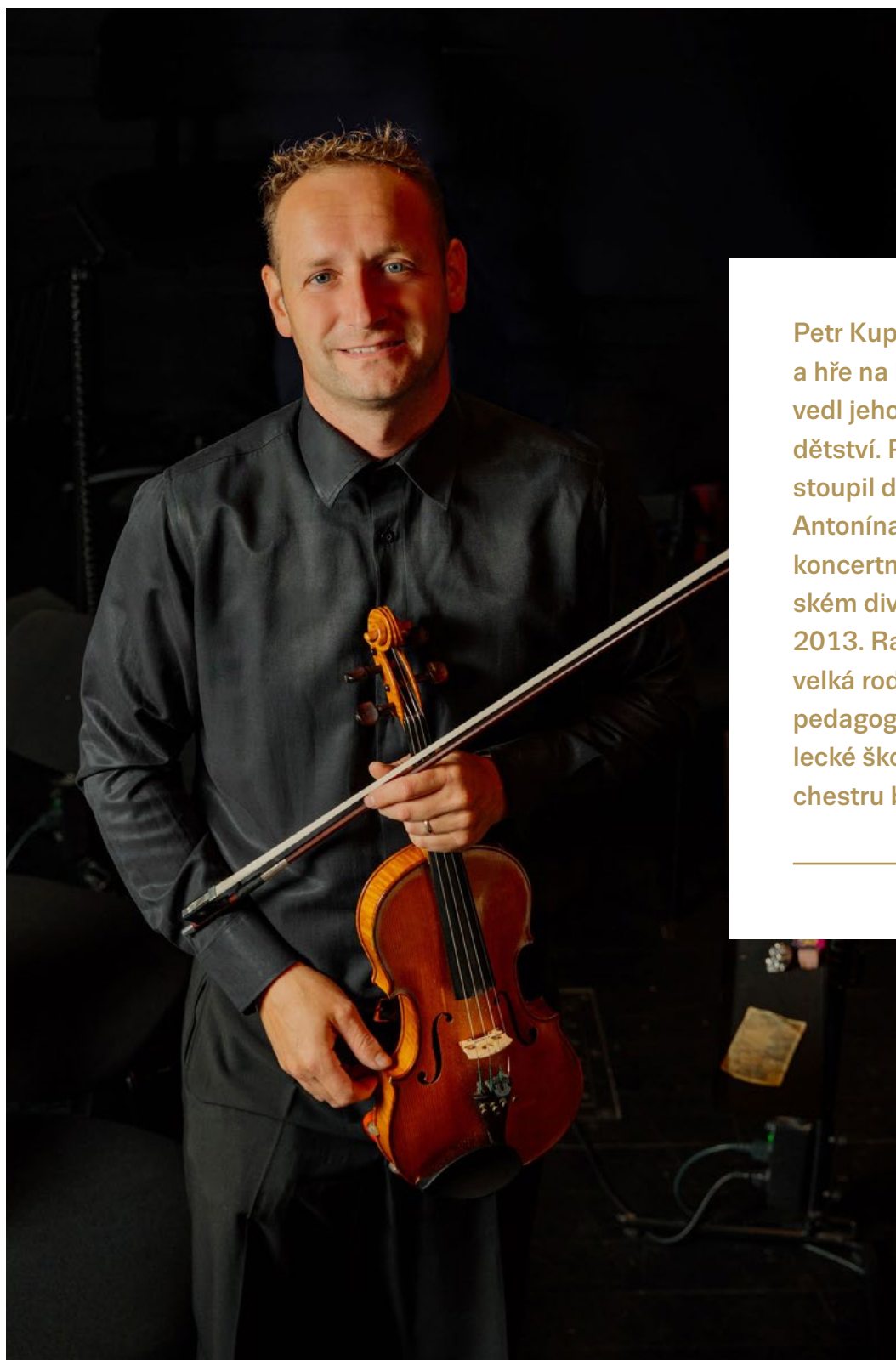
# Darujte divadlo

Zakupte dárkový šek v libovolné hodnotě a věnujte ho klientům sociálních služeb v Olomouckém kraji.

- » Společnost pro ranou péči, z. s., pobočka pro rodinu Olomouc
- » Společnost pro ranou péči, z. s., pobočka pro zrak Olomouc
- » Jdeme Autistům Naproti z. s.
- » Zet-my, z. s.
- » Úsměv mámy, z. s.
- » Centrum pro dětský sluch Tamtam, o.p.s.

# Vždycky je to trošku adrenalin

Rozhovor s koncertním mistrem Petrem Kupkou



Petr Kupka pochází z Opavy a hře na housle, ke které ho vedl jeho otec, se věnuje od dětství. Po konzervatoři nastoupil do orchestru Divadla Antonína Dvořáka, kde se stal koncertním mistrem. V Moravském divadle působí od roku 2013. Radost mu dělá jeho velká rodina a našel se i jako pedagog na základní umělecké škole. „Bez kolegů v orchestru bych nebyl nic,“ říká.

---

### **Jaká byla vaše cesta ke hře na housle?**

Cesta to byla jednoduchá. Můj otec je houslista, momentálně stále hraje v Janáčkově filharmonii v Ostravě, a ten nás ke hře na housle vedl. Říká nám, protože mám ještě dva sourozence. Starší bratr hrál také na housle a sestra na klavír. Takže otec nám to takto předurčil.

### **Bavilo vás to vždycky, nebo jste si musel k houslím najít cestu?**

Řekl bych, že jsem měl od začátku k houslím hezký vztah, i když to samozřejmě nebylo vždycky ideální. První krůčky ke hře na housle jsem udělal u pana Štěpána Kotka, což byl naprosto úžasný člověk, který byl srdcem cimbálové muziky v Opavě, kde jsem vyrůstal. Učit se skrze lidovou píseň a cimbálovou muziku pro mě v dětském věku bylo asi jednodušší a přijatelnější, a můžu říct, že dětství s cimbálkou jsem si užil. Vzpomínám na spoustu zážitků, výletů, a to i do zahraničí. Jeli jsme třeba do Chorvatska. Takže přes tyto zážitky a přes pana Kotka jsem si hru na housle oblíbil.

### **Láska k houslím vás přivedla až do divadelního orchestru.**

#### **Jaká byla cesta k němu?**

Po konzervatoři jsem se dostal ještě na vysokou školu do Ostravy, ale s tou to z osobních důvodů nakonec nevyšlo. Rozhodl jsem se absolvovat konkurz do ostravské opery a ten jsem vyhrál, takže jsem tam nastoupil a začal hrát v Divadle Antonína Dvořáka. Do filharmonie jsem tehdy jít nechtěl a divadlo jsem si brzy velmi oblíbil. Našel jsem si tam své místo a být jsem začínal v II. houslích u posledního pultu, tak jsem se i v Ostravě postupně stal členem I. houslí a pak i koncertním mistrem. V roce 2013 jsem přešel do Olomouce.

### **Co vlastně znamená být koncertním mistrem?**

Práce koncertního mistra má dvě roviny. Ta první rovina je umělecká a znamená to, že jste hráčem a mezičlánkem mezi dirigentem a orchestrem. Pomáhám s nastudováním děl, řeším smyky i přípravu notových materiálů smyčcové sekce. Hledám cestu, jak zahrát a udělat to, co je v představách dirigenta a pak to zjednodušeně řečeno tlumočím dál do orchestru. Zároveň jsem tím, kdo hraje sólové části skladeb. Druhá rovina je byrokratická. Jako každý ve-

doucí řeším, kdo kdy bude hrát, plánuji služby a případně sháním zaskoky, když třeba někdo onemocní. Účastním se uměleckých schůzí a některých debat nad hracím plánem či plánem zkoušek. Týkají se mě i debaty u probíhajících konkurzů, nebo nad prodlužováním smluv, jsou to tedy často témata, která nemají s hudbou nic společného. Na spoustu věcí ale rozhodně nejsem sám, v umělecké radě jsou zástupci jednotlivých hudebních skupin. A i funkce koncertního mistra má u nás svého zástupce, který mi podle potřeby pomáhá, popřípadě mě nahrazuje.

### **Ta byrokratická stránka vás asi moc nebaví, že?**

Souhlasím. Respektive rád řeším problémy, ale když se jedná o padesát členů orchestru a vlastně i celý kolotoč divadla, tak je to hrozně moc lidí. Dva lidé se leckdy nedomluví na teplotě v sále nebo na délce pauzy, natož když jich je padesát. Takže je to boj, který často nemá řešení. Pořád se něco vysvětluje, a i když bych ty věci rád vyřešil, někdy se to nedá. I toto je však součást mé práce.

### *Když člověk dozrává, tak si spoustu věcí uvědomuje a s pokorou je přijímá.*

### *Je to boj a není to něco, co se dá naučit ve škole. Je to praxe a život.*

### **Jak se člověk vůbec stane koncertním mistrem?**

Jde na konkurz a vyhraje ho. Tohle je nejčastější, legitimní způsob, a tak by to mělo být. Samozřejmě existují i jiné cesty, ale tohle je ta správná. Je to ale určitý proces. Když si vybavím svou cestu ještě v Ostravě, tak si říkám, jak jsem tam mohl sedět, vždyť jsem nic nevěděl, nic neuměl. Když člověk dozrává, tak si spoustu věcí uvědomuje a s pokorou je přijímá. Je to boj a není to něco, co se dá naučit ve škole. Je to praxe a život.

### **Jak vypadá den koncertního mistra?**

Záleží, jestli je představení nebo jestli je zkouška. Náš plán je hodně individuální. Jsou týdny, kdy zkoušíme každý den, a do toho jsou ještě představení a člověk se nezastaví. Pak jsou dny, kdy je naopak volno. Ale když je představení, tak můj den začíná

tím, že odvedu syna do školky a pak se potřebuji připravit na večer. To je třeba dnes, takže jsem si přivezl housle a budu cvičit, než syna ze školky zase vyzvednu. Dnes večer je na programu Bartókův *Modrovousův hrad* a tam je opravdu co hrát, takže na to se člověk musí podívat. Nejen na sólová místa, ale na celkový part. Úkolem koncertního mistra není pouze odehrát sóla, ale měl by také vést ostatní, takže i v rámci samotné hry se snažím přehánět dynamiku a další věci, které s dirigentem chceme, aby tam byly. Snažím se hrát opravdu výrazně, aby to vypadalo, jak má, a aby si to uvědomili i hráči kolem mě, protože spoustu poznámek, které jsou v partu, si někdy lidé v běžné praxi neuvědomí. Výraznou hrou a tím, že třeba ukazují nástupy, se snažím o to, abychom došli k dokonalé souhře. Proto mám takovou svou praxi, kterou mě kdysi naučil koncertní mistr v Ostravě. Přišel vždy hodinu před představením ke svému pultu, nikde se neschovával, přišel prostě do orchestřiště, prolistoval celé dílo a zahrál všechna těžká místa. Základem je si každý kus projít, uvědomit si repetice, otáčení stránek, ale i úskalí a originalitu každého večera. Projít stránku po stránce a věnovat tomu tu hodinu před představením vnímám jako moc důležité. Tuhle praxi se snažím ctít, i když se to nepovede vždycky. A ne vždy je to tak úplně nutné, protože některé kusy jsou lehčí a nevyžadují takovou přípravu. Dá se ale říct, že tohle je alfa a omega, aby vše šlapalo a fungovalo. Některá představení jsou naopak těžší. *Rusalka* je dlouhá a náročná, u té mi hodina rozhodně nestačí. Proto se na to začnu dívat už ráno, nebo odpoledne přijdu o dost dřív do práce. Zvláštní kapitolou jsou pak díla, kde je náročnější sólové hraní, což bývá často v balettech. Sólovým částem se věnuji několik dní dopředu. Když je zkouška, sotva stihnu odvézt syna do školky a rozehrát se. A pokud musím napsat smyky, protože se jedná o nové dílo, které studujeme, tam je nutná domácí příprava, protože to se před zkouškou nebo během ní dělat nedá. Člověk si to musí zahrát mnoha způsoby, aby zjistil, jak by se to mohlo hrát dobře. A nejen jemu, ale i ostatním. Protože pokud s tím budou zápasit, tak je to prohraný boj. Navíc to nezahrajeme jednou a hotovo. Některá díla jsou na repertoáru třeba i deset let. A to bychom pořád naráželi na ty stejné věci. Smyky by měly být logické, mít hlavu a patu. Proto se tvoří poměrně dlouho. Často



má opera třeba 80 stran, a některé balety až 150, jako třeba *Spící krasavice*, a s každou stránkou si musíte pohrát. Pak to napíšete, za dvě hodiny si to znovu zahrajete a zjistíte, že jste to napsal celé úplně blbě. Takže to vygumujete a proces začíná nanovo. Některé dny jsou opravdu nabitě, ale pak jsou dny, kdy je volno a housle ani nevytáhnou.

### **Jakým způsobem pečujete o své housle?**

Housle jsou úžasný nástroj, který se, od doby, kdy byl vynalezen, jako jeden z mála nástrojů, prakticky nezměnil. Ti, kteří se snažili něco vylepšit, stejně zjistili, že už to vylepšit nejde. To je na houslích úžasné. Jsou tady stovky let a je to nástroj, který vydrží úplně neuvěřitelné věci, když se o něj člověk hezky stará. Základem je, že se musí čistit a měnit struny a zhruba jednou za rok vyměnit žíně na smyčci. To je běžná údržba. Struny mi vydrží tři až čtyři měsíce, pak je musím vyměnit. Pokud je k tomu ještě oprašujete a čistíte od kalafuny, tak nepotřebují další údržbu, ale čas od času potřebují péči houslaře. Je to dřevo a je křehké, stane se, že s tím člověk bouchne a potluče to. A protože jsem měl na svých houslích pár odštípnutí a sem tam nějakou prasklinku na desce, tak jsem je v červnu po delší době odnesl k houslaři, kde byly v opravě šest týdnů. Takže jsem měl jiný nástroj a trpěl jsem.

### **Jak dlouho už máte své housle?**

Mám je tak od sedmnácti, což znamená nějakých dvacet tři let. Určitě bych si časem zvykl na jiný nástroj, jsou lepší i horší housle, ale každý kousek je originál, nedá se vyrobit stejný kus. Můžou si být podobné, ale barva tónu je prostě jiná. Takové je dřevo, a to je na houslích to krásné. Musí se vám líbit, jak housle zní a musí se vám na ně dobře hrát. Protože stačí jiná tloušťka krku, jiný sklon nebo jiná výška kobylinky, a hned to poznáte. Já mám právě u těch svých houslí od léta novou kobyliku, pan houslař musel vytáhnout krk a divil se, jak na ty housle ještě můžu hrát. Vysvětloval jsem mu, že jsem na to takto zvyklý, a bál jsem se, aby se něco nezměnilo, že bych pak třeba nebyl schopen na ten nástroj zahrát jako obvykle. Ale pan houslař mě uklidnil a řekl, že to bude hrát skoro samo. Měl pravdu, s opravou jsem spokojený.

### **Učíte na ZUŠ v Šenově. Je mezi dětmi o hru na housle velký zájem?**

Já si myslím, že je velký zájem rodičů o umělecké školy, protože dnes je bohužel společnost taková, že rodiče se nechtějí příliš věnovat dětem a radši jim udělají program a starost o ně přenechají jiným. Takže zájem rodičů o kroužky je veliký, ale mám pocit, že častěji chtějí děti někam upíchnout, než že by je zajímal konkrétní nástroj. Nicméně já mám vlastně dobrou zkušenost. Když jsem hrál ještě v Ostravě, oslovila mě tehdejší ředitelka umělecké školy, kde učím. Našla si mě a moc si přála, abych do školy nastoupil. Tehdy jsem ještě nevěděl, že chci učit, ani jsem nehledal práci navíc, ale přesto jsem se rozhodl, že to zkusím, a musím říct, že jsem si to celkem oblíbil. Částečně je to možná dáno tím, že učím jeden den v týdnu, druhá věc je, že učím na malé škole na malém městě, kde ta poptávka není zas tak velká. Mám štěstí, že ke mně děti chtějí chodit. Navíc učím opravdu jen jeden den a nemám tolik času, takže občas musím žáky odmítat a odkazuju je na jiný nástroj. Někteří se pak vracejí, že skutečně chtějí hrát na housle, a to je hezký pocit, že ke mně chtějí chodit a že si za tím stojí. Měl jsem a mám některé moc šikovné žáky, ne všechny, ale třeba jedna má žákyně, která ke mně začala chodit jako pětiletá, letos nastoupila v Brně na konzervatoř, takže jsem ji k těm houslím vlastně vychoval. Udělala na cestě velký kus práce. Z toho mám radost a pocit, že to dává smysl. Z mého pohledu tedy zájem o housle je a děti do kroužku chodí rády, ale není to tak všudypky a všude.

### **Co jako učitel děláte pro to, aby děti učení bavilo? Máte nějaké speciální metody?**

Moje manželka učí v Horce nad Moravou v sekci Montessori. Když si dělala Montessori kurz, tak jsme to hodně probírali, sám jsem se o to zajímal a prožil jsem to s ní. Hodně jsem se o tom dozvěděl a myšlenka Marie Montessori, která zní „pomůžu ti, abys to dokázal sám“, se mi moc líbí. Myslím, že je potřeba, aby děti učení bavilo, takže i repertoár, který hrajeme, je musí bavit. Je důležité, aby si chtěly zahrát, ne, že se s tím budou mořit. To je důležité. Zároveň to ale nemůže být tak, že děti hrají jen to, co se jim chce, protože by se toho moc nenaučily. Také se snažím děti neopravovat jen tím, že jim hýbu



**Petr Kupka** se narodil do opavské hudební rodiny. O jeho první hudební krůčky se staral jeho otec, coby houslista. Jeho prvním učitelem houslí se stal Štěpán Kotek. Ten byl také duší zdejší cimbálové muziky, kterou si Petr později zamiloval. Navštěvoval ji mnoho let, během kterých se z něj stal ostřílený primáš. Vystupoval s ní velmi často na nejrůznějších koncertech a folklórních přehlídkách nejen u nás, ale i v zahraničí.

V pozdějším věku se jeho učitelé stali Vlastimil Pacáček a Marcela Foltisová. Pod jejich vedením se Petr úspěšně účastnil mnoha koncertů i mezinárodních soutěží (Kocianova houslová soutěž, Čírenie talentov). V roce 1996 navštívil interpretační kurzy Ivana Ženatého. Od roku 1997 navštěvoval světovou houslistku Noru Grumlíkovou na pražské konzervatoři, kam byl také později úspěšně přijat. Jeho dalším pedagogem se stala Jitka Nováková. Během studií navštívil interpretační kurzy Františka Novotného.

V průběhu studia vypomáhal nejen v mnoha pražských orchestrech, komorních seskupeních, nahrával hudbu pro film, ale věnoval se také pedagogickému vzdělání.

Po studiích nastoupil jako houslista do opery divadla Antonína Dvořáka v Ostravě, kde od roku 2009 do roku 2015 zastával post koncertního mistra. Během let externě vypomáhal v Janáčkově filharmonii v Ostravě a v řadě českých divadel.

Od roku 2010 dodnes také vyučuje hru na housle na ZUŠ Viléma Wünscheho.

Od roku 2013 působí v Moravském divadle Olomouc, kde nyní hraje na pozici koncertního mistra. Další pravidelná spolupráce probíhá s Moravskou filharmonií Olomouc a Prague Symphonic Ensemble.

s prsty a dělám to za ně, ale vysvětluji jim, co mají udělat, aby to zvládly a dokázaly samy. Když na to pak přijdu, někteří dřív a někteří později, tak to prostě zaklapne a najednou to funguje. Snažím se jít spíš přes tu hlavu, aby je to bavilo, aby se snažily to udělat správně a aby si to zautomatizovaly. Hodně si vyzobávám z učení Marie Montessoriové a aplikuji to do výuky houslí. A myslím, že se mi to daří a že to funguje.

### **Hrajete i na nějaký jiný nástroj?**

Hraji na klavír. Nikdy jsem si nemyslel, že budu na klavír hrát, a obligátní klavír na konzervatoři jsem neměl rád. Ale na „ZUŠce“ jsem pochopil, že aby to bylo hezké, aby to děti bavilo, aby to znělo a aby si připadaly jako sólisté, tak je musí někdo doprovodit. A pořád někoho otravovat, aby je doprovodil, a přišel by třeba jen na pět minut, to mi přišlo málo. Začal jsem s nimi v hudebce hrát sám a teď už nám to zní a všechny nás to baví. Čili vlastně děti v hudebce mě naučily hrát na klavír. Nebo spíš donutily.

### **Uvažoval jste někdy o jiném zaměstnání?**

O hře na jiný hudební nástroj jsem neuvážoval, ale dokážu si představit spoustu různých zaměstnání, která by mě bavila. Mám obecně rád práci a jsem kutil, tvoření čehokoliv mě baví. Pokud bych se někdy nemohl věnovat současnému povolání, určitě bych našel jiný smysl života i jinou práci, než je hra na housle. Ale vybral jsem si tohle povolání, které mě baví. Rád předávám hudbou emoce, které mnohdy ani nejdou vyjádřit slovy. Když hrajete, tak se někdy dostaví pocity, které prostě nejde popsat a je úžasné, že se to přenáší i na posluchače. To se mi na tom líbí. Když dnes vidím nástup umělé inteligence, věřím, že hru na tento nástroj stroj nikdy neovládnou. V Japonsku sice mají robota, který hraje na housle, ale není to ono. Je to nenapodobitelné. Hudbu mám moc rád a zaměstnání měnit nechci, snažím se žít přítomností.

### **Hráči divadelního orchestru jsou nepostradatelnou součástí mnohých inscenací. Přesto jsou schováni v orchestřišti. Mrzí vás někdy, že se vám nedostane tolik pozornosti, jako těm, kteří stojí na jevišti?**

Já si myslím, že je to tak správně. A lidem, kteří se rozhodli pro toto

zaměstnání, to musí vyhovovat. Protože kdyby jim to nevyhovovalo a chtěli by to jinak, tak jdou do filharmonie, do jiného tělesa, kde se na ně lidé koukají. Prostě to patří k práci a myslím si, že spouště lidem to naopak pomáhá se projevit a hrát bez ostychu, protože jsou takzvaně „schovaní“. Mně stačí, že jsem slyšet při sólovém hraní, takže mi to vlastně vyhovuje. Občasné vystrčení „růžků“ nad tu naši „díru“ je dostačující.

### **Jaký je vlastně rozdíl mezi divadelním orchestrem a filharmonií?**

Liší se to hlavně praxí. Nelze říct, že je něco lehčí a něco těžší, je to prostě jiné. Obecně se dá říct, že schéma fungování ve filharmonii je takové, že mají třeba v pátek koncert a od pondělí, nebo třeba i od soboty, dle náročnosti programu, se na něj připravují. Dostanou noty a několik dní intenzivně zkouší a připravují se na pátek. Pak odvedou práci, zahrají koncert, noty se schovají a ten kus se nezahraje měsíc, rok, deset let. Podle toho, jak je daný program žádaný. A zkouší se zase jiný program. To je princip filharmonie.

V divadle se zkouší déle. Třeba měsíc. Zkouší se s různými pěveckými alternacemi, vše to vyžaduje více času, danému kusu se podrobně věnujeme. Pak se odehraje premiéra a inscenace se reprizuje. Klidně ale třeba jen jednou za tři měsíce. Prostě se vytáhne a zahraje a není k tomu žádná zkouška. Poté už jen čteme, co je zrovna na programu, a podle toho hrajeme. V případě náročných kusů nebo delších pauz samozřejmě probíhají oprašovací zkoušky, ale to bývá párkrát za sezonu a není to pravidlo. Jen po prázdninách se oprašuje všechno, během roku už jen těžší kusy. Jinými slovy, po intenzivních zkouškách taky dojde k výsledku, ale v průběhu roku se to pravidelně vytahuje a záleží pak na osobní přípravě každého hráče a taky na jeho paměti. Někdo se musí připravovat déle, jiný si to připomene hned. Zároveň se musíme umět přizpůsobit. Protože zatímco ve filharmonii je pouze dirigent, hráči a někdy jeden sólista, nám do toho vstupuje celé jeviště, které je často plné sólistů, a to nejen těch pěveckých, ale i baletních. Stává se tedy běžně, že se nějaká koloratura prodlouží nebo zkrátí a pirueta či pas de deux není tak dlouhé jako na premiéře. To není špatně, ale vyžaduje to dobře znát party a umět pružně reagovat na dirigenta, který sleduje, co je „nahore“.

*Jeden můj profesor říkával, že dílo se musíme naučit minimálně na 150 %, protože když přijdou nervy, tak se polovina ztratí.*

A když je těch sólistů hodně, střídají se a každý to chce jinak, tak je to někdy veselé. To je tedy ten hlavní rozdíl mezi těmito tělesy.

### **S hereckou profesí se pojí velká pověřivost, mnoho rituálů a podobně. Mají nějaké své rituály a pověry i hráči orchestru?**

Ne. Rituály nevnímám, neprožívám. „Zlom vaz“ a „Čert tě vem“ si řekneme, před sólem nebo před představením, pogratulujeme si, ale pověry neřešíme. U nás je to jednoduché, nesmí se podcenit příprava, musíme to nacvičit jako ve sportu. Věnovat tomu čas, to je základ všeho. Jeden můj profesor říkával, že dílo se musíme naučit minimálně na 150 %, protože když přijdou nervy, tak se polovina ztratí. Tak aby tam něco zbylo. Spoléhat na 100 % je prostě málo. Bez přípravy to nejde. Když není dobrá příprava, tak přijdou právě ty nervy.

### **Co pro vás byla největší výzva v minulé sezoně?**

Největší výzvou pro mě byla bezpochyby *Rusalka*. To dílo je nádherné, ale je dlouhé a pro houslisty těžké. Člověk zahraje těžké místo, otočí stránku a je tam další. Navíc je to krásně čisté, housle jsou velmi slyšitelné, takže se tam nic neschová. Dvořák je úžasný skladatel, je můj oblíbený. Mám ho rád a považuji ho za jednoho z nejlepších. Byla to opravdu velká výzva. Vzpomínám si, že když jsem hrál poprvé *Rusalku* v Ostravě, málem jsem nestíhal ani otáčet stránky, natož abych tam něco hrál. Teď jsem vnímal, že se mi vrací tento bumerang, a já sedím na první židli a je potřeba, abych něco předvedl. Jsem rád, že jsme *Rusalku* nastudovali

*Největší výzvou pro mě byla bezpochyby Rusalka. To dílo je nádherné, ale je dlouhé a pro houslisty těžké. Člověk zahraje těžké místo, otočí stránku a je tam další.*

a myslím, že velmi hezky, ale vždycky je to výzva. Teď to po prázdninách přijde zase, čeká nás oprašovací zkouška a už cítím ten zdvižený prst. Noty už nemohou ležet ve skříňce a musí se otevřít. Přestože už to znám a mám to štěstí, že když něco nastuduji, tak si to celkem pamatuji, a v těch prstech to je, příprava musí být. A stejně je to vždycky trošku adrenalin. Náročný byl i *Modrovousův hrad*, ale po jiné stránce. Dvořák je čistý romantik, víte přesně, kdy máte hrát, máte to v podvědomí a zbývá to jen dokonale zahrát. A právě to je to těžké, protože to všichni znají. U *Modrovousova hradu* je obtížné střídání taktů a rytmtů. Člověk se musí pořád soustředit a počítat, protože v momentě, kdy se zamyslí nad něčím jiným, je ztracen...

### **Máte nějaký hudební sen, který byste si chtěl splnit?**

Snů mám hodně, maličkých, které jsou myslím v životě důležité, a člověk by si je měl plnit. Je až neskutečné, že je jich tolik. Navíc když se ráno probudím, tak často přibude další. Ano, určitě mám i hudební sny, které bych si chtěl splnit. Jeden z nich jsem si splnil letos. Byl to májový koncert vídeňských filharmoniků pod širým nebem, který se koná v Schönbrunnu. Chtěl jsem se tam vypravit už asi deset let a letos jsem tam konečně jel s dcerou.

### **Takže hudbu posloucháte rád i ve volném čase?**

Ano, poslouchám hudbu napříč žánry. Mám hodně dětí a jeden z mých synů studuje v Praze audiovizuální techniku, hraje na flétnu a věnuje se poslechu hudby napříč žánry. V rámci studií a práce zvučí různé akce a dělá DJ, takže se potřebuje v hudbě orientovat. Má velký přehled a neustále mě vzdělává. Často mi pustí písničku a vypráví mi k ní příběh o tom, jak vznikala. Mám rád spoustu kapel, zpěváků a sólistů, vyloženě jeden žánr však nepreferuji. Díky synovi se ale dostávám pořád a pořád k dalším písním a skladbám a k těm starým získávám třeba nový vztah.

### **Říkáte, že máte hodně dětí. Kolik jich máte?**

Mám pět dětí. Tři vlastní a dvě nevlastní. Všichni žijeme pohromadě v jedné domácnosti, takže je nás celkem sedm, a je to pořádný kolotoč.



### **A hraje některé z vašich dětí na housle?**

Moje dcera Michaela hraje na housle a letos nastoupila na konzervatoř.

### **Takže houslové geny přešly dál...**

Nakonec dál přešly, byť jsem nedělal nic pro to, aby dcera hrála, což mě zpětně možná trošku mrzí. Můj otec si moc přál, abychom na housle hráli, nejlépe všichni. A třebaže mně je svým postojem nezprotivil, i když to někdy bylo na hraně a na housle hraji rád, můj bratr se na této cestě nenašel. Po vystudování konzervatoře otci housle vrátil i s diplomem. Tohle ve mně bylo jako odstrašující příklad a děti jsem k tomu nutit opravdu nechtěl. K ničemu jsem je nechtěl nutit. Spíš jsem ji předkládal věci, které můžou v životě dělat. A myslím, že se nám to se ženou podařilo a dělají dobře to, co je baví. Míša si housle sama vybrala, sama řekla, že to chce a šla si za tím. Což tedy znamená, že na všechno přicházela trošku pozdě. Mohla začít dříve trénovat. I to, že půjde na konzervatoř, nám řekla tak půl roku před přijímačkami. Všichni jsme trochu vyvalili oči, protože celou dobu říkala, že ne a pak najednou, že jo. Kdybychom usilovně pracovali na tom, že chce studovat hru

na housle, protože to má v genech, dobře slyší, intonuje, cítí rytmus, tak by mohla být dál, ale pro mě je cennější to, že se rozhodla a vyšlapala si cestu sama. Syn také neměl daleko od konzervatoře, hraje krásně na flétnu, ale našli jsme nakonec skvělou školu v Praze s originálním přístupem a on se tam v té audiovizuální technice úplně našel.

### **Letos jste získal cenu Moravského divadla za mimořádný přínos, potěšilo vás to?**

Potěšilo mě to. Diváci opravdu vidí hlavně herce, zpěváky a tanečníky na jevišti a už nevidí, kolik lidí a práce je za tím vším. Já jsem aspoň někdy slyšet, ale jsou lidi, kteří nejsou ani to. Ať už jsou to garderobiérky, kulisáci, inspicientky, vlásenkářky a všichni ti lidé, kterých je v divadle strašně moc. A tak mě vždycky potěší, když si v tom kolotoči někdo všimne i někoho, kdo není vidět. Jsem rád, že pan ředitel nahlédl za oponu. Chci ale říct, že orchestr je těleso, a já se cítím být hlavně jedním z nich. Bez jejich podpory bych nebyl tam, kde jsem, takže tu cenu vnímám jako cenu pro nás pro všechny. Bez kolegů v orchestru bych nebyl nic. ●

## Děkujeme našim partnerům!

### ZŘIZOVATEL A DALŠÍ VEŘEJNÁ PODPORA



Zřizovatelem Moravského divadla Olomouc je statutární město Olomouc.



Za finanční podpory Ministerstva kultury ČR a Olomouckého kraje.



Za finanční spoluúčasti EU prostřednictvím NPO a MK.

### HLAVNÍ PARTNEŘI



### PARTNEŘI



### MEDIÁLNÍ PARTNEŘI



### DALŠÍ PARTNEŘI



Univerzita Palackého v Olomouci



# za oponou

Vydává Moravské divadlo Olomouc  
pro propagační účely zdarma